

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Кваліфікаційна магістерська робота

на тему: **«ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ
БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩА КРАЇН ЄС»**

Виконав:

студент 2 курсу, групи УО-61
спеціальності «Міжнародні
економічні відносини»
освітньої програми «Міжнародні
економічні відносини»
другого (магістерського) рівня вищої
освіти

Стась Д.В.

Керівник:

к.геогр.н., доцент Ханова О.В.

Рецензент:

Харків – 2023 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»
Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри міжнародних
економічних відносин
імені Артура Голікова
Казакова Н.А.

« ____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Стасю Данилу Володимировичу

1. Тема роботи «Іноземні інвестиції як чинник розвитку бізнес середовища країн ЄС»

керівник роботи: к.геогр.н, Ханова О. В.

затверджені наказом по університету від 03.02.2023 № 4002-5/248

2. Строк подання студентом роботи 01.12.2023 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

дослідити сутність та основні особливості формування інвестиційного середовища; розробити методичний підхід до дослідження інвестиційної привабливості країн; охарактеризувати сучасні механізми регулювання залучення іноземних інвестицій в країнах ЄС; визначити основні переваги та проблеми, що сприяють ефективним інвестиціям в бізнес середовище європейських країн; змодельовати вплив іноземного інвестування на бізнес-середовище країн ЄС; запропонувати перспективні напрями залучення іноземних інвестицій в Україну.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Теоретико-методичні підходи до вивчення іноземного інвестування бізнес-середовища країн світу
2.	Особливості іноземного інвестування бізнес-середовища країн ЄС
3.	Перспективи розвитку іноземного інвестування бізнес-середовища ЄС: досвід для України

5. Дата видачі завдання 01.12.2022 р.

Студент

Данило СТАСЬ

Керівник роботи

Олена ХАНОВА

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретико-методичні підходи до вивчення іноземного інвестування бізнес середовища країн світу.....	8
1.1. Теоретичні основи визначення ролі іноземних інвестицій в бізнес середовище країн світу	8
1.2. Особливості інвестування бізнес середовища в глобальних умовах розвитку.....	12
1.3. Методичні підходи до оцінки ролі іноземних інвестицій в бізнес середовище країн світу	22
Висновки до першого розділу	27
Розділ 2. Особливості іноземного інвестування бізнес середовища країн ЄС	29
2.1. Особливості функціонування бізнес середовища країн ЄС	29
2.2. Динаміка іноземного інвестування країн ЄС	39
2.3. Моделювання впливу іноземного інвестування на бізнес середовище країн ЄС.....	50
Висновки до другого розділу	61
Розділ 3. Перспективи розвитку іноземного інвестування бізнес середовища ЄС: досвід для України	63
3.1. Перспективи іноземного інвестування бізнес середовища ЄС	63
3.2. Рекомендації щодо трансформації бізнес середовища України в сучасних умовах розвитку.....	71
Висновки до третього розділу.....	77
Висновки	79
Список використаних джерел.....	82
Додатки	87

ВСТУП

Обґрунтування актуальності обраної теми. Актуальність обраної теми дослідження полягає в тому що фінансові ресурси та рівень іноземних інвестицій впливають на розвиток економіки країни, а також на її зростання та конкурентоспроможність. Основний фактор їхнього збільшення, безумовно, сприятливий інвестиційний клімат. І провідну роль його формуванні грає державна політика, метою якої є створення сприйнятливих умов для інвесторів. Що стосується дослідження іноземного інвестування як чинника розвитку бізнес-середовища країн Європейського союзу (ЄС), його актуальність обумовлена такими чинниками як: іноземні інвестиції є одним із ключових факторів економічного розвитку країн ЄС та забезпечують потік капіталу, нових технологій, ноу-хау та ринковий доступ, що сприяє створенню робочих місць, підвищенню продуктивності та зміцненню глобальної конкурентоспроможності; також іноземні інвестиції часто супроводжуються передачею нових технологій і ноу-хау, що сприяє створенню інноваційного середовища в країнах ЄС, а це стимулює розвиток нових і високотехнологічних галузей, підвищує конкурентоспроможність та сприяє створенню нових робочих місць; іноземні інвестиції відкривають доступ до нових ринків для компаній-інвесторів. Це особливо актуально в контексті ЄС, який є одним з найбільших світових ринків з великою кількістю споживачів. Іноземні компанії, що інвестують у країни ЄС, отримують можливість розширити свої ринки збуту та залучити нових клієнтів; іноземне інвестування дозволяють оцінити, наскільки привабливими є країни ЄС для залучення іноземного капіталу. Вони допомагають виявити сильні та слабкі сторони бізнес-середовища, що може вплинути на рішення потенційних інвесторів. Це може стимулювати внесення політичних, правових та економічних змін для поліпшення інвестиційної привабливості країн ЄС. Загалом, дослідження іноземного інвестування як чинника розвитку бізнес-середовища країн ЄС має

велике значення для розуміння й удосконалення факторів, які впливають на економічний розвиток, інновації та конкурентоспроможність цього регіону.

Ступінь вивчення проблеми. Теоретико-методологічні та прикладні аспекти залучення іноземних інвестицій в країни ЄС сьогодні вивчають багато іноземних та вітчизняних вчених, зокрема такі як: Л. Антонюк, А. Бойко, Ф. Бройс, А. Гайдучський, Б. Губський, Б. Данилишин, М. Джуліодорі, Я. Жаліло, С. Ілляшенко, Т.Х. Моран, О. Нечипорук, П. Нунненкамп, Р. Портес, А.М. Ругман, О. Фінагіна, Б. Яворчик та ін. В той же час вивчення проблеми впливу іноземних інвестицій на розвиток бізнес середовища країн ЄС до тепер вивчено недостатньо, що обумовлює актуальність даної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення впливу іноземного інвестування на розвиток бізнес середовища в країнах ЄС. Мета даної роботи обумовлює необхідність вирішення таких **завдань**:

- систематизувати теоретичне підґрунтя визначення ролі іноземних інвестицій в бізнес-середовище країн світу;
- проаналізувати особливості інвестування бізнес-середовища в глобальних умовах розвитку;
- розробити методичні підходи до оцінки ролі іноземних інвестицій в бізнес-середовище країн світу;
- розглянути особливості функціонування бізнес-середовища країн ЄС;
- визначити динаміку іноземного інвестування країн ЄС;
- змодельовати вплив іноземного інвестування на бізнес-середовище країн ЄС;
- спрогнозувати перспективи іноземного інвестування бізнес-середовища ЄС на основі кореляційно-регресійного аналізу, а також розробити рекомендації щодо трансформації бізнес-середовища України в сучасних умовах розвитку.

Об'єктом дослідження є процес іноземного інвестування країн світу

Предмет дослідження – визначення особливості іноземного інвестування бізнес-середовища ЄС як чинника його функціонування та перспектив розвитку.

Методи дослідження. В рамках комплексного підходу для дослідження використані загальнонаукові методи пізнання: індукція і дедукція, аналіз і синтез, кореляційно-регресійний та кластерний аналізи.

Інформаційною базою дослідження виступили публікації книжкових видавництв українських та іноземних вчених. Було використано звіти, статті та інтернет-публікації низки міжнародних організацій, таких як Світовий банк, тощо. Робота виконана з використанням програмного пакету MS Excel.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження представлені 17 листопада 2023 року на всеукраїнській науково-практичній конференції Одеського Національного Університету імені І.І. Мечникова «Сучасні тренди розвитку світового господарства в умовах новітніх глобальних викликів».

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, містить 88 сторінок тексту, 7 рисунків, 17 таблиць. Список використаних джерел включає 57 найменування, зокрема 25 електронних публікацій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА КРАЇН СВІТУ

1.1. Теоретичні основи визначення ролі іноземних інвестицій в бізнес середовище країн світу

Потребу в іноземних інвестиціях відчуває будь-яка держава, незалежно від рівня її економічного розвитку. Ні наша країна, ні країни ЄС не є винятком у цьому питанні, тому що для нормального розвитку вітчизняної економіки їй потрібен постійний приплив капіталовкладень з-за кордону.

Добре організований інвестиційний процес впливає на діяльність держави, на мікро, макро та мезо рівнях.[1]

У світі є різні трактування поняття «інвестиції», вони визначаються різними авторами, економістами, а також законодавством держав.

Найбільш повторюваним і узагальненим поняттям є таке: інвестиції - це довгострокові вкладення капіталу в різні сфери економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього середовища як у самій країні, так і за кордоном.

Процес капіталовкладень повинен в обов'язковому порядку контролюватися проведеною державною політикою, так як якщо він буде розвиватися стихійно, то не вдасться досягти бажаних цілей.

В цілому під терміном «іноземні інвестиції» слід мати на увазі довгострокові капіталовкладення, які були виконані резидентами іноземних держав. Ці капіталовкладення, як правило, направляють у сільське господарство, промисловість та інші галузі економіки.[2]

Слід зазначити, що від поточного інвестиційного клімату країни безпосередньо буде залежати те, в які галузі економіки іноземні інвестори вкладатимуть свої кошти, і навіть обсяг зарубіжних капіталовкладень.

Під терміном інвестиційного клімату прийнято мати на увазі середовище, в якому проходять інвестиційні процеси. Формування даних середовищ здійснюється під впливом політичних, соціальних, економічних та інших факторів, що визначають умови інвестиційної активності та її ризикованості.

Інвестиційний клімат вважається сприятливим у тому випадку, якщо він може сприяти збільшенню інвестиційної діяльності інвесторів, а також обсягу капіталовкладень з-за кордону. Якщо створюються серйозні перешкоди для інвестиційної діяльності, інвестиційний клімат вважається несприятливим. За такого варіанта розвитку подій закордонні інвестори, як правило, починають виводити свої активи.[3]

Як було сказано раніше інвестиційний клімат має безпосередній вплив на обсяги зарубіжних капіталовкладень, від яких у свою чергу залежить рівень інтеграції тієї чи іншої держави у світову економіку. При збільшенні обсягів зарубіжних капіталовкладень зв'язок конкретної держави зі світовою економікою зміцнюється, це у свою чергу робить економіку держави привабливішою для іноземних інвесторів.[4]

Привабливість економіки будь-якої держави для закордонних капіталовкладень досить часто залежить від наявності відносно дешевої робочої сили, а також від прийнятної вартості ресурсів та сировини.

На сьогодні у світі існує 2 рейтинги, на які звертають увагу інвестори, перед тим як вирішити питання про інвестування в будь-яку країну:

- 1) рейтинг легкості ведення бізнесу, так званий DoingBusiness;
- 2) індекс глобальної конкурентоспроможності.

Для будь-якої національної економіки залучення зарубіжних інвестицій має подвійний ефект:

- 1) з одного боку, потік інвестицій з-за кордону дозволяє знизити рівень безробіття, а також підвищити технологічні та виробничі можливості держави;
- 2) з іншого боку, потоки іноземних капіталовкладень можуть знизити потенціал розвитку економіки держави у глобальній перспективі.[5]

Справа в тому, що істотна частина доходів, отримана іноземними інвесторами, виводиться за кордон, що негативно впливає на економіку.

Для успішного функціонування будь-якої національної економіки потрібно домогтися прийняттого співвідношення між експортом та імпортом капіталу, за дотримання цієї умови міжнародне економічне співробітництво буде вигідним як для держави, так і для зарубіжних інвесторів. Якщо ж цього балансу не буде дотримано, то дії іноземних інвесторів фактично будуть економічною експансією.[6]

Пошук критеріїв, за якими можна віднести ту чи іншу угоду до інвестицій, вели законодавці та правозастосовники багатьох держав. До найбільш загальновизнаних критеріїв відносять тривалий характер інвестування; сталість доходу, прибутку; існування ризику обох.

Залежно від форми співробітництва між учасниками угод, іноземні інвестиції можна поділити на такі типи:

- 1) іноземні суди;
- 2) міжнародна виробнича кооперація (у цьому випадку створюється спільна власність і, як правило, здійснюється передача сучасних технологій);
- 3) видача позик з урахуванням компенсацій;
- 4) надання закордонного обладнання за умови лізингу;
- 5) будівництво підприємства, які на 100% будуть власністю зарубіжних інвесторів;
- 6) залучення іноземних інвестицій шляхом створення підприємств з певною часткою іноземної участі;
- 7) співробітництво з іноземними інвесторами на умовах поділу виробленої продукції - концесія;
- 8) співробітництво із закордонними компаніями на основі угод, що не передбачають створення юридичної особи.[7]

Об'єкти інвестиційної активності - це активи, які мають грошову оцінку, здатні приносити дохід, в які інвестор вкладає свої кошти.

До них відносять:

- бізнес,
- нерухомість,
- інтелектуальні цінності,
- цифрові активи,
- кошти (валюта),
- товари та ін.[8]

Нижче наведено деякі з основних переваг іноземних інвестицій:

- збільшення ділової активності (виробництва, а також послуг) у країні, що приймає, що призводить до створення більшої кількості робочих місць;
- отримання доступу до ринку країни, відмінної від їхнього власного;
- інфраструктурний розвиток приймаючої країни в міру створення нових бізнес-одиниць та заводів;
- розробка нових технологій та вдосконалення методів роботи, за допомогою обміну знаннями між країною, що приймає, та іноземними інвесторами.[9]

Перелічимо одні з кількох недоліків:

- наявність великого ризику, оскільки воно може перешкоджати інвестиціям з боку вітчизняних гравців;
- у разі волатильності валютних курсів він, як і раніше, схильний до значного валютного ризику, що є критичним фактором;
- нестабільна політична обстановка може призвести до несприятливої зовнішньої політики та інвестиційного регулювання, що є важливим фактором для іноземних інвесторів;
- у багатьох випадках існуючі власники вітчизняної компанії повинні відмовитися від контролю над бізнес-рішеннями компанії в обмін на іноземні інвестиції;
- дрібним трейдерам та власникам бізнесу зазвичай важко вижити на ринку, де іноземні інвестиції роблять вхід, оскільки вони схильні до різних агресивних стратегій, щоб знищити конкуренцію, задля отримання максимальної частки ринку.[10]

1.2. Особливості інвестування бізнес середовища в глобальних умовах розвитку

Цей розділ розглядає сучасне європейське бізнес-середовище. ЄС, ЄАВТ та ЄЕЗ мають багато спільних правил та політик для бізнесу, але вони не однакові та не однаково застосовуються національними урядами. Тому європейська бізнес-атмосфера складається з численних країн, які є частиною інтегрованого ринку. Створення Єдиного європейського ринку (ЄЄР) надає широкі та глибокі інфраструктурні мережі, стандартизує та гармонізує певні ринкові умови, зменшує витрати на торгівлю та інвестиції, а також пропонує багато можливостей для корпоративної діяльності, яких немає в інших місцях. Однак ця мережа також потребує від компаній визначити, чи слід фокусуватися на всій єдиній ринковій групі або тільки на окремих ринках країн-членів, і чи слід обирати альтернативне місце в Європі як найкраще для їхнього внутрішнього ринку або штаб-квартири. [11]

Європейська інтеграція бізнесу має свої переваги та виклики: з одного боку, вона надає бізнесу нові можливості на ринках, які раніше були закриті або важко досяжні, з іншого боку, вона збільшує конкуренцію на цих ринках. Європейська інтеграція бізнесу зменшує його витрати на діяльність на спільному ринку, якщо він конкурентний, завдяки економічним та політичним механізмам інтеграції. Таким чином, в ідеальному випадку, він може отримати значну економію коштів (масштабу) в ЄС, якщо поєднання факторів витрат, бізнес-навичок та розподілу ресурсів є оптимальним. Створена торгівля, яка виникає внаслідок цього, принесе більше вигоди компаніям, ніж втрати від перенаправлення торгівлі. Чим більше фірма відповідає пріоритетам ЄС у сфері передових інновацій, таких як електронна комерція та цифровізація, і використовує свої можливості в різних країнах, тим більша ймовірність того, що вона скористається від європейської інтеграції.

Європейська інтеграція сприяла тому, що багато транснаціональних корпорацій різного розміру стали європейськими транснаціональними

компаніями або регіональними багатонаціональними підприємствами (БНП), що відображає «регіональні переваги» завдяки поширеній ринковій інтеграції. Це також дозволяє фірмам використовувати великий внутрішній ринок у кількох країнах, щоб конкурувати на глобальному рівні. Особливо, малі та середні підприємства часто працюють у європейському масштабі (як міжнародні підприємства, орієнтовані на регіональний ринок), користуючись перевагами уніфікованих ринкових правил та одночасно зазнаючи сильної конкуренції на локальному, національному та міжнародному рівнях. Ці МСП часто є «європейськими» фірмами, які народилися глобальними компаніями, які інтернаціоналізуються з самого початку або швидко протягом перших двох років свого існування, орієнтуючись на єдиний ринок завдяки високому рівню використання ЗВТ.[12]

Європеїзація ґрунтується на ідеї вільної торгівлі, яку підтримує СОТ, але також передбачає більш глибоку економічну інтеграцію в рамках ЄС та ПСЄ. Тому європеїзація бізнесу використовує класичні торгові теорії Адама Сміта та Девіда Рікардо про абсолютну та порівняльну перевагу як основу для європейської економічної інтеграції та відкидає меркантилістську ідеологію та її нульову суму транскордонної торгівлі. Але це тільки теоретична основа, а реальні аргументи на користь функціонування Єдиного європейського ринку базуються на моделі Хекшера-Оліна, життєвому циклі продукту Вернона та новій теорії торгівлі.

Модель Хекшера-Оліна пояснює, як торгівля та інвестиції залежать від наявності факторів, таких як праця та капітал, у різних місцях на ЄСР. Життєвий цикл продукту Вернона пояснює, як торгівля та інвестиції змінюються залежно від технологічного розвитку продукту чи послуги, факторів розташування та ринкових умов. За Ф.Т. Нікербокером, прямі іноземні інвестиції (ПІІ) зумовлені стабільною поведінкою, яка відбиває тенденцію багатьох європейських компаній до збільшення частки ринку шляхом злиття та поглинання, а не торгівлі. [13]

Конкурентоспроможність європейського бізнесу на глобальному ринку може бути аналізована за допомогою двох теоретичних підходів. Згідно з новою торговою теорією, європейський бізнес може отримати конкурентну перевагу завдяки економії масштабу, яку надає вільний обіг ресурсів та інтеграція ринків в межах ЄСР. Це дозволяє європейським компаніям ефективніше конкурувати з іншими країнами. За теорією національної конкурентної переваги Майкла Портера, європейський бізнес може покращити свою міжнародну конкурентоспроможність, використовуючи економічну інтеграцію як засіб для компенсації недоліків факторів власної країни за допомогою регіональної ринкової інтеграції. Це збільшує конкурентну силу підприємств. [14]

Європейські компанії, які хочуть торгувати та інвестувати успішно, повинні мати змогу скористатися унікальними та високими можливостями. Їхній домашній ринок надає їм надійну та конкурентну основу для виходу на глобальні ринки. Але це також не просто, і за теоріями ринкових невдач корпоратії вважають, що прямі іноземні інвестиції (ПІІ) кращі, ніж експорт або ліцензування через ринкові бар'єри. Тому горизонтальні ПІІ особливо цікаві, коли ринкова недосконалість, транзакційні витрати, локаційні переваги та життєвий цикл зменшують ефективність менш ризикованих форм міжнародного бізнесу. Проте є й потенційні негативні наслідки для приймаючих країн, наприклад, прибуток від інвестицій може відтікати до країни походження бізнесу та постачальники можуть бути імпортовані. Тому під час переговорів потрібно прагнути до того, щоб вигоди перевищували витрати, що призводить до спільної політики ЄС щодо ПІІ, а також до зростання значення офшорингу та аутсорсингу.

Коли відбуваються ПІІ, дуже важливо правильно вибрати місцезнаходження. Це означає, що фірма вирішує шукати пряму або непряму вигоду за кордоном, використовуючи свої порівняльні переваги. За Джоном Даннінгом, основні переваги для фірми можна розбити на переваги, пов'язані з власністю, переваги інтерналізації різного рівня та переваги, пов'язані з

локацією. Рішення про розміщення мотивовані або наступальною інтернаціоналізацією, або оборонною інтерналізацією. Оскільки переїзди завжди складні, їх успіх має вирішальне значення і залежить від багатьох різних факторів, наприклад, від здатності створити конкурентоспроможний та безпечний міжнародний ланцюжок створення вартості. Загалом можна сказати, що розгляд питання про переміщення або зміну розташування часто необхідно, коли фірмі необхідно адаптуватися до місцевих зовнішніх факторів, вторинних ефектів досліджень та розробок, вартості передачі знань та/або транспорту. Залежно від цього, який спосіб входу вибирає компанія, він відбиває різні відповіді безліч змінних, які є пріоритетними для фірми для успішної роботи. Фірма також повинна мати на увазі, що розподіл ринкового багатства більш нерівномірний, ніж розподіл доходу; що праця, на відміну від капіталу, залишається відносно нерухомою. Таким чином, європейські ПП пов'язані з різними мотивами, які, за Даннінгом, можна охарактеризувати як пошук ринку, пошук ресурсів, пошук ефективності або пошук стратегічних активів. Структура бізнес-інвестицій відповідно до цих мотивів відображає розподіл основних та додаткових факторів виробництва у європейських країнах.[15]

У світовій економіці все швидко змінюється, тому компаніям треба слідкувати за ринками, які вони не контролюють, і адаптуватися до нових умов попиту і витрат. Щоб зробити це простіше, вони можуть користуватися загальними політиками, які роблять деякі ринкові фактори більш стабільними. Наприклад, ЄС має спільну політику конкуренції, яка сприяє ефективності та продуктивності на європейському ринку. Ця політика також регулює злиття, поглинання і конкурентну поведінку компаній, а також надає підтримку країнам, які потребують допомоги, за допомогою промислової політики.

Оскільки промислова політика ЄС не зосереджена на окремих галузях, вона дає можливість компаніям скористатися перевагами єдиного ринку, спеціалізації, раціоналізації та економії масштабу. ЄС також має загальну комерційну політику (ЗКП), яка є його першою узгодженою загальною

політикою, і яка стосується укладання та переговорів про тарифи та торгові угоди, а також лібералізації торгівлі. Крім того, ЄС уклав багато інших двосторонніх та багатосторонніх угод та політик, які мають на меті регулювати ринок та створити більш конкурентоспроможну ситуацію для компаній на основі правил, які погодилися всі сторони, з урахуванням їх переваг та недоліків. [16]

Серед загальних політик, які діють сьогодні, можна виділити Єдину аграрну політику (ЄАП), Єдину зовнішню політику та політику безпеки (ЄЗПБ) та ряд секторальних політик, що стосуються рибальства, транспорту та інших проблемних сфер, таких як політика зайнятості та зовнішня допомога.

Зрештою, можна зробити сумний висновок, що міжнародні корпоративні структури та виведення виробництва за кордон - це явища, які мають глибокі корені в еволюції глобалізації та європеїзації. Сучасний європейський бізнес у цьому контексті зіткнувся з пов'язаними питаннями, такими як наднаціональне оподаткування, стимулювання та розвиток економіки знань та захист інтелектуальної власності, а також наслідки європейської грошово-кредитної політики у єврозоні. Продуктивність та характер бізнес-середовища, які сформувалися в Європі, спонукають компанії по всьому світу до більшої регіональної інтеграції. [17]

Розглянемо складнощі керування бізнесом у процесі його європеїзації та мультикультурності на Єдиному європейському ринку. Зокрема, ми дослідимо, як керівництво бізнесом пристосовується до частково інтегрованого і все більш зближеного бізнес-середовища, що стосується переваг вільного руху людей і навичок, мобільності товарів та послуг, одночасної зближення та розбіжності моделей споживання на національних ринках та відмінності в національних культурах та наслідки для керування людьми, командами та розробки політики керування людськими ресурсами (КЛР). Сучасні виклики для ЄС, такі як міграційна криза між 2015 і 2017

роками, додають різноманітності, створеної продовженням розширення ЄС.[18]

Важливо визнати, що хоча існують деякі загальновизнані риси та цінності, що характеризують «європейський підхід» до бізнесу, європеїзація бізнесу в ЄС відбувається нерівномірно і характеризується одночасними тенденціями зближення та постійної розбіжності, що відображають національну культуру та ідентичність у мультикультурному діловому середовищі. Це відображено у фокусі цього розділу на розумінні ділових відносин та етикету, що призводять до поведінки на робочому місці, навичок ведення переговорів із внутрішніми та зовнішніми зацікавленими сторонами та ефективності людей за межами дуже близько розташованих європейських кордонів та культур.

Європейський бізнес і суспільство багато в чому виграють як від зближення, так і від випадків розбіжності культурних цінностей і рис у країнах-членах ЄС. Конвергенція, безумовно, знижує складність і проблеми управління європейським бізнесом, наприклад, але в той же час триває дивергенція, якщо підходити до неї з достатнім міжкультурним розумінням та інтелектом, це сприяє толерантності та розширенню знань у бізнес-середовищі та управлінні.[19]

Європа є мікросвітом різноманітності, що визначається як «відмінності між людьми за будь-якою ознакою, які можуть призвести до сприйняття іншої людини як відмінної від неї самої» (Guillaume et al., 2017). У той же час європейці розширюють набір загальних рис, що збільшується. Наприклад, у Європі загалом дедалі більше турбують наслідки екологічних небезпек, зміни клімату, природних та гуманітарних криз, конфліктів та тероризму, громадянської дестабілізації, бідності, епідемічних захворювань. Необхідні відповіді на ці безмежні явища багато в чому відображають основоположні аргументи ЄС та пов'язане з ним прагнення миру через багатосторонню координацію. Саме на цьому наборі загальноприйнятих переконань ґрунтується прагнення до сталого зростання, відкритих кордонів та

космополітичної спільноти. Це бачення та розуміння європеїзації управління бізнесом стикається з серйозними сучасними проблемами, не в останню чергу з зростаючим популізмом.

Ефективний європейський менеджмент також готовий справлятися з різними мовами, тому виникає проблема пошуку єдиної мови для переговорів. Важливо пам'ятати, що інтерпретація контекстів, що впливають на ділові операції, включає невербальні сигнали, такі як інтерпретація простору, час, міміка тіла та обличчя, соціальні моделі, а також моделі поведінки та угоди.[20]

Завдання компаній, що працюють поза межами та культурами, полягає в тому, щоб скоротити розрив, який співробітники можуть відчувати між «іншими» культурами та «своїми», і допомогти їм використовувати ці відмінності для керівництва. Це може бути непросто, оскільки спосіб мислення менеджерів формувався під впливом цілого ряду сильних факторів; включаючи батьків, установи, соціальні мережі, засоби масової інформації та публікації. Навчання управлінню отриманою різноманітністю скорочує період часу, який потрібний для розуміння різних способів діяльності, роботи та знань, тому ефективність зберігається або підвищується завдяки синергії, а не втрачається через «культурні потрясіння». З іншого боку, досягнення синергії або створення нової цінності від взаємодії різних культур у більшості випадків можна досягти лише частково і залежить від ситуації. Більше того, якщо дотримуватися аргументу про те, що різноманітність додає цінність, повна та повна синергія у повній європеїзації уб'є цю цінність різноманітності і, отже, буде негативною для корпорації. У той же час, коли відбувається зближення цінностей, як, наприклад, у разі акценту на сталий розвиток у Європі, спілкування між культурами стає набагато простіше. Очікується усвідомлення цінності як синергії, і різноманітності у Європі. Якщо ділові люди не виявляють цього усвідомлення та розуміння при веденні бізнесу в Європі чи з європейськими підприємствами, це зазвичай сприйматиметься як негативне та обмежувальне явище.[21]

Транскордонне управління вимагає знання методології крос-культурного управління, яке може бути придбано за допомогою знайомства, досвіду чи навчання. Підбір персоналу, адаптованого для європеїзації, є ключем до транскордонної ефективності та створення довіри між культурами і, отже, до успіху при виході на нові ринки чи розширення. Хоча кожен бізнес-кейс унікальний, загальні моделі та концепції допомагають розрахувати можливі варіанти використання та пастки, яких слід уникати. Крос-культурний менеджмент і переговори можуть бути проаналізовані, а проблеми, що виникають, можуть бути концептуалізовані з використанням низки різних моделей культур, таких як добре відома робота Герта Хофстеде.

П'ять фундаментальних культурних вимірів Хофстеде: дистанція влади, уникнення невизначеності, індивідуалізм-колективізм, мужність і орієнтація тимчасово пропонують пояснення культурних відмінностей. Їх у поєднанні з навчанням та досвідом можна використовувати, щоб подумати про те, як підходити до міжкультурного управління та переговорів. Дистанція влади допомагає менеджерам задуматися про різне ставлення до ієрархії чи старшинства контрагентів у фірмі чи переговорах. Індивідуалізм/колективізм дозволяє приймати рішення про те, чи слід наголошувати на особистості чи групі в управлінських чи переговорних рішеннях та аргументах. Він перетинається з виміром мужності/жіночності, що відображає перевагу підходів, які підкреслюють досягнення та ієрархію або якість життя та турботу про інших як частину успіху відповідно. Ступінь уникнення невизначеності в культурі відбиває готовність йти на ризик, наприклад, при прийнятті управлінських рішень або у стратегіях переговорів. Чим більше культура не схильна до ризику, тим більше правил ступеня та формальності будуть інтегровані у процеси. Довгострокова орієнтація орієнтована колективний підхід до часу прийняття рішень. Незважаючи на те, що виміри Хофстеде звинувачують у певній жорсткості, вони дуже корисні для людей, які займаються УЛР, та людей, які беруть участь у переговорах між культурами. Щодо різноманітності Європи, менеджери повинні знати про відмінності, і

розумне міжкультурне управління має починатися з самої основи добре адаптованої політики найму та укомплектування штатів.[22]

Вплив європеїзації на УЛР значний через центральну роль національних культур у функціональній сфері європейського бізнесу. На неї безпосередньо впливає європейська різноманітність, і вона відзначена як ознаками конвергенції, так і дивергенції на практиці. Відображення одночасного впливу інститутів ЄС та держав-членів на бізнес-функцію. Національні інституційні умови фірм продовжують значно впливати на функції управління персоналом, і їх необхідно розуміти в контексті національної бізнес-системи країни. Проте європеїзація також впливає на роль і ставлення до вільного пересування людей в ЄС, роблячи найм та управління всіма громадянами ЄС більш рівними, наприклад, шляхом гармонізації трудового законодавства та недопущення дискримінації.

Приклад того, як європеїзація УЛР допомагає у просуванні рівних можливостей у європейському бізнесі. Гендерна рівність є яскравим прикладом. Хоча зараз жінки часто краще освічені і мають більше роботи, ніж будь-коли раніше, «скляна стеля» все ще відносно ціла, і лише небагатьом жінкам вдається прорватися через неї. ЄС стурбований цією проблемою, і він створив правову базу в Договорі про Європейське співтовариство для просування гендерної рівності в економічному житті та забезпечення того, щоб жінки могли отримати рівні можливості для обох статей в управлінні бізнесом та у всіх сферах діяльності. Саме цей потенціал УЛР для реалізації європейських цінностей підвищення добробуту громадян робить його важливою функцією європейського бізнесу. Інші галузі європеїзації, що демонструють аналогічні ідеї, включають інформацію та консультації представників працівників, свободу пересування та право на роботу громадян ЄС, європеїзацію трудового законодавства, навички та навчання співробітників, а також роль європейського бізнесу у передачі цих практик третім особам у країнах, та у сусідніх регіонах ЄС.[23]

Міграційна криза 2015-2017 років є одним із прикладів того, як європейське бізнес-середовище може створити додаткові проблеми для бізнесу, однак у багатьох випадках фірми в державах-членах використовували свої міжкультурні управлінські навички, щоб зробити позитивний внесок у пом'якшення впливу на мігрантів та європейське суспільство. Функція УЛР відіграла важливу роль, дозволивши цим фірмам пропонувати роботу, навчання та інтеграцію мігрантів, багато з яких були біженцями.

Європеїзація корпоративної культури та управління дочірніми компаніями також має вирішальне значення. У міру європеїзації фірм їх організаційна структура, чи то функціональний, міжнародний підрозділ, область та продукти, матричні структури та їхні гібриди, має бути адаптована до вимог мультикультурності та різноманітності європейського бізнес-середовища. А також підходить для реагування на постійне поглиблення та розширення ЄСР. Це передбачає розвиток здатності використовувати приклади гармонізації в країнах-членах ЄС, але бути достатньо двостороннім, щоб також мати можливість адаптуватися до унікальних особливостей національного контексту в ЄС. Це може бути реалізовано за рахунок розвитку динамічних можливостей або здатності інтегрувати, створювати та реконфігурувати у відповідь на ринкові умови, що змінюються. Приклади фірм, які зазвичай добре пристосовані до того, щоб справлятися зі складністю роботи в різних культурних контекстах, включають «Природжені глобальні», які рано виходять на міжнародний рівень, і конкретний випадок цього типу фірм, «Природжені європейці», які прагнуть використати весь потенціал ЄСР з самого початку.[24]

Лідерство у бізнесі є ще однією важливою сферою управління бізнесом для європейського бізнесу. Необхідні якості лідерства та управління можуть змінюватись від однієї культури до іншої, значення довіри, спосіб її створення та заклик до лідерів, що характеризуються пристосовністю, слухачами та дійовими особами, які легко реагують на різноманітність. Лідери та менеджери повинні розуміти, як люди діють та реагують у національних,

міжнародних і навіть місцевих організаціях, та використовувати можливості, пов'язані з різноманітністю. Отже, керувати бізнесом важливо докладніше зосередитися на культурі, вивчити систему спільних ідей, цінність різноманітності; концептуальні проекти, що підтримують вивчену поведінку; переконання, цінності, норми; зразки символів та артефактів; і сума всього цього стосовно конкретної корпоративної культури фірми.[25]

Довіра та різноманіття йдуть пліч-о-пліч як ключові питання європеїзації управління бізнесом у Європі, оскільки цілісна стратегічна оцінка управління різноманіттям в основному заснована на міркуваннях довіри. Розвиток довіри до різноманітної робочої сили забезпечує передачу знань, навчання, співробітництво та ефективні ділові відносини в цілому. Існують різні точки зору на те, чи є довіра універсальною чи визначається культурою. Розуміння цих двох точок зору може допомогти зрозуміти, які умови, стратегії та структури фірми породжують симетрію чи асиметрію довіри у регіонах, де вона діє.

Культури, структури, ролі та моделі поведінки є невіддільними, але постійно мінливими викликами для європейської фірми, яка торгує та інвестує на цьому різноманітному ринку, а також для фірми, що виходить на європейський ринок як зсередини, так і ззовні. Знання та досвід мультикультуралізму стали факторами виживання для будь-якої фірми, яка працює на світових ринках. Для всього цього Європа є мікросвітом та відмінним ігровим полем для бізнесу, щоб розвивати здібності не лише адаптуватися до відмінностей, а й створювати нові цінності з різних моделей європеїзації та стійких відмінностей у національній культурі.[26]

1.3. Методичні підходи до оцінки ролі іноземних інвестицій в бізнес середовище країн світу

Для даного розділу, нас цікавить таке визначення як іноземні інвестиції - це процес інвестування капіталу, активів або ресурсів в іншу країну, зазвичай

транснаціональними корпораціями (ТНК) або іноземними урядами. Іноземні інвестиції можуть набувати різних форм, таких як прямі іноземні інвестиції (ПІІ), іноземні портфельні інвестиції (ПІІ) або офіційна допомога розвитку (ОПР). Іноземні інвестиції є важливими для економічного розвитку країн світу, оскільки вони можуть забезпечити капітал, технології, навички, доступ до ринків та можливості працевлаштування[27]. Згідно з Доповіддю ЮНКТАД про світові інвестиції за 2021 рік, глобальні потоки ПІІ скоротилися на 35% у 2020 році до \$1 трлн, найнижчого рівня з 2005 року, через пандемію COVID-19 та її економічні наслідки. Однак, як було очікувано, потоки ПІІ помірковано відновилися у 2021 та 2022 роках завдяки переходу до «зеленої» та цифрової економіки, регіональної інтеграції та корпоративної реструктуризації. У звіті також показано, що на частку країн, що розвиваються, в 2020 році припало 54% світового припливу ПІІ, що є найвищою часткою за всю історію, тоді як у розвинених країнах приплив ПІІ знизився на 58%. Китай, США, Гонконг, Сінгапур та Індія увійшли до п'ятірки найбільших одержувачів ПІІ у 2020 році.[28]

Іноземні інвестиції можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на ділове середовище в країнах-одержувачах залежно від різних факторів, таких як тип, сектор, спосіб та якість інвестицій, а також політики, інститутів та правил приймаючої країни.[29] Деякі з позитивних ефектів іноземних інвестицій:

- Це може збільшити виробничий потенціал, випуск продукції та доходи приймаючої країни, сприяючи її економічному зростанню та розвитку.
- Це може створити пряму та непряму зайнятість, підвищуючи кваліфікацію, заробітну плату та рівень життя місцевих робітників.
- Вони можуть стимулювати внутрішні інвестиції, інновації та підприємництво через побічні ефекти, зв'язки та конкуренцію.
- Це може сприяти передачі технологій, знань та передового досвіду, підвищуючи ефективність, продуктивність та конкурентоспроможність місцевих фірм та галузей.

- Це може сприяти інтеграції приймаючої країни у глобальні ланцюжки створення вартості, ринків та мережі, розширюючи її торговельні та інвестиційні можливості.

- Вони можуть підтримати розвиток інфраструктури, державних послуг та соціальних секторів, таких як охорона здоров'я, освіта та навколишнє середовище, покращуючи добробут місцевого населення.[30]

Деякі негативні наслідки іноземних інвестицій:

- Це може призвести до ринкових спотворень, витіснення чи витіснення вітчизняних фірм та галузей, особливо малих та середніх підприємств (МСП), скорочуючи їхню частку ринку та прибутковість.

- Це може збільшити залежність та вразливість приймаючої країни від іноземних інвесторів, наражаючи її на зовнішні потрясіння, нестабільність та ефекти зараження.

- Це може призвести до несприятливих екологічних та соціальних наслідків, таких як забруднення навколишнього середовища, виснаження ресурсів, втрата біорізноманіття, порушення прав людини, трудова експлуатація та соціальні конфлікти, підриваючи стійкість розвитку країни, що приймає.

- Вони можуть підірвати бюджетні доходи, суверенітет та політичний простір країни, що приймає, шляхом ухилення від сплати податків або стимулювання, репатріації прибутку, трансфертного ціноутворення та регулювання, обмежуючи її здатність домагатися власних цілей та пріоритетів розвитку.

- Це може посилити нерівність, бідність та ізоляцію приймаючої країни, створюючи подвійну економіку, збільшуючи розрив між іноземним та внутрішнім секторами та приносячи користь лише кільком верствам суспільства.[31]

Привабливість та конкурентоспроможність країн для іноземних інвесторів залежать від багатьох факторів, таких як політичні, правові,

соціальні та культурні аспекти країни, що приймає.[32] Деякі фактори, які можуть вплинути на рішення про іноземні інвестиції:

- Політична стабільність, безпека та управління приймаючої країни, що відображають рівень ризику, невизначеності та довіри, з якими іноземні інвестори стикаються в країні, що приймає.

- Правова база, інститути та правила приймаючої країни, що впливають на захист, забезпечення дотримання та вирішення спорів прав та інтересів іноземних інвесторів у приймаючій країні.

- Економічні показники, потенціал та політика приймаючої країни, що вказують на розмір, зростання та диверсифікацію ринку, а також макроекономічну стабільність, фінансову дисципліну та грошово-кредитну політику приймаючої країни.

- Інфраструктура, людський капітал та інноваційний потенціал приймаючої країни, що визначають наявність, якість та вартість фізичних, соціальних та технологічних ресурсів та послуг, які потрібні іноземним інвесторам у приймаючій країні.

- Торговельна та інвестиційна відкритість, інтеграція та угоди приймаючої країни, що полегшують доступ, в'їзд та діяльність іноземних інвесторів у приймаючій країні, а також їх зв'язки з іншими країнами та регіонами.

- Соціальні та культурні чинники, такі як цінності, норми, переконання та переваги приймаючої країни, що впливають на сумісність, спілкування та співпрацю між іноземними інвесторами та місцевими зацікавленими сторонами у приймаючій країні.[33]

Іноземні інвестиції створюють як проблеми, так і можливості для місцевого бізнесу та працівників, а також екологічні та соціальні наслідки[34]. Деякі з проблем та можливостей:

- Місцеві підприємства та працівники можуть зіткнутися з проблемою посилення конкуренції, тиску та витіснення з боку іноземних інвесторів, які можуть мати великі ресурси, технології та ринкову владу. Однак вони також

можуть скористатися можливістю навчання, модернізації та співпраці з іноземними інвесторами, які можуть надати їм побічні ефекти, зв'язки та мережі.

- Екологічні та соціальні наслідки можуть створити проблему балансування економічних вигод та витрат на іноземні інвестиції, забезпечення дотримання іноземними інвесторами екологічних та соціальних стандартів та правил приймаючої країни, а також їхнього внеску у досягнення цілей сталого розвитку та пріоритети приймаючої країни. Однак вони також можуть запропонувати можливість використання ресурсів, технологій та передового досвіду іноземних інвесторів для покращення екологічних та соціальних показників та результатів приймаючої країни.[35]

На закінчення відзначимо, що іноземні інвестиції – це складне та динамічне явище, що надає множинний та неоднозначний вплив на ділове середовище країн світу[36]. Щоб покращити бізнес-середовище для іноземних інвестицій, а також максимізувати їх вигоди та мінімізувати ризики для країн-реципієнтів, можна надати такі рекомендації:

- Країни-одержувачі повинні прийняти та реалізувати розумну та послідовну політику, інститути та правила, які можуть залучити, полегшити та зберегти високоякісні іноземні інвестиції, які можуть відповідати їхнім цілям та пріоритетам розвитку та які можуть збалансувати інтереси та очікування іноземних та вітчизняних зацікавлених сторін.

- Країни-одержувачі мають підвищити свою конкурентоспроможність та порівняльні переваги шляхом інвестування у свою інфраструктуру, людський капітал та інноваційний потенціал, шляхом диверсифікації своєї економічної структури та діяльності, а також шляхом інтеграції у регіональні та глобальні ланцюжки створення вартості, ринки та мережі.

- Країни-одержувачі повинні просувати та підтримувати свої місцеві підприємства та працівників, надаючи їм доступ до фінансів, технологій, навичок та ринків, сприяючи їх інноваціям, підприємництву та

продуктивності, а також створюючи зв'язки, партнерство та кластери з іноземними інвесторами.

- Країни-отримувачі повинні відстежувати та оцінювати екологічні та соціальні наслідки іноземних інвестицій, забезпечуючи дотримання екологічних та соціальних стандартів та правил, залучаючи іноземних інвесторів до екологічного та соціального управління та управління, а також забезпечуючи участь, консультації та підзвітність місцевих громад та громадянського суспільства.[37]

Висновки до першого розділу

За результатами проведеного дослідження теоретико-методичних підходів до вивчення іноземного інвестування бізнес-середовища країн світу, можна зробити такі висновки:

1. Систематизовано теоретичне підґрунтя визначення ролі іноземних інвестицій в бізнес-середовище країн світу. Будь-яка держава, незалежно від рівня економічного розвитку, відчуває потребу в постійному припливі іноземних капіталовкладень для нормального розвитку вітчизняної економіки. Добре організований інвестиційний процес може впливати на діяльність держави на різних рівнях - мікро, макро та мезо. У світі існують різні визначення поняття "інвестиції", визначені різними авторами, економістами та законодавством держав. Проте, найбільш повторюваним і узагальненим є розгляд інвестицій як довгострокових вкладень капіталу в різні сфери економіки, інфраструктуру, соціальні програми та охорону навколишнього середовища. Процес капіталовкладень повинен обов'язково контролюватися державною політикою, оскільки стихійний розвиток може завдати шкоди досягненню бажаних цілей.

2. Проаналізовано особливості інвестування бізнес-середовища в глобальних умовах розвитку. Створення Єдиного європейського ринку (ЄЄР) забезпечує широкі та глибокі мережі інфраструктур, стандартизацію та

гармонізацію конкретних ринкових умов, менш затратні транзакції за допомогою торгівлі та інвестицій, а також низку можливостей для корпоративної діяльності, яких немає більше ніде. Однак ця мережа також ставить перед фірмами завдання вирішити, чи слід орієнтуватися на всю єдину ринкову групу або лише на один або два ринки країн-членів і чи слід розглядати альтернативне місце розташування в Європі як найбільш вигідне для їхнього внутрішнього ринку чи штаб-квартири.

3. Розроблено методичні підходи до оцінки ролі іноземних інвестицій в бізнес-середовище країн світу. У 2020 році глобальні потоки ПІІ скоротилися на 35% через пандемію COVID-19, досягнувши найнижчого рівня з 2005 року. У 2021 та 2022 роках спостерігалось помірне відновлення, викликане переходом до «зеленої» та цифрової економіки, регіональною інтеграцією та корпоративною реструктуризацією. У 2020 році країни, що розвиваються, отримали 54% світового припливу ПІІ, що є найвищою часткою в історії. У розвинених країнах приплив ПІІ знизився на 58%. Китай, США, Гонконг, Сінгапур та Індія входять до п'ятірки найбільших одержувачів ПІІ у 2020 році.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩА КРАЇН ЄС

2.1. Особливості функціонування бізнес середовища країн ЄС

Бізнес-середовище країн ЄС є одним з найбільш розвинutih і конкурентоспроможних у світі. Воно характеризується високим рівнем економічної інтеграції, спільним ринком, єдиною валютою, спільною торговельною політикою, спільними стандартами і нормами, а також співробітництвом у сферах інновацій, освіти, науки, екології, соціальної справедливості та інших.

Однак бізнес-середовище країн ЄС також має свої особливості, які потребують уваги та адаптації з боку підприємців, які хочуть працювати на цьому ринку. До таких особливостей належать:

Різноманітність культур, мов, законодавств, податків, споживчих уподобань, бізнес-етики та інших аспектів, які вимагають від підприємців глибокого знання та поваги до місцевих особливостей кожної країни та регіону.

Високий рівень конкуренції, який зумовлений відкритістю ринку, присутністю великої кількості сильних гравців, високими вимогами до якості продукції та послуг, а також постійним пошуком нових ідей та рішень.

Строгість регулювання, яка передбачає дотримання підприємцями численних правил та норм, які стосуються безпеки, охорони здоров'я, захисту довкілля, захисту прав споживачів, захисту конкуренції, захисту інтелектуальної власності та інших.

Ці особливості функціонування бізнес-середовища країн ЄС створюють як виклики, так і можливості для підприємців, які хочуть розвивати свій бізнес на цьому ринку.

Таблиця 2.1

Індекс легкості ведення бізнесу країн ЄС

Країна/Рік	2016	2017	2018	2019	2020
Австрія	78,8	78,9	78,7	78,7	78,7
Бельгія	72,4	72,4	72,2	74,7	74,9
Болгарія	72,5	71,6	71,7	71,8	72
Греція	66,9	67	67,1	67,4	68,4
Данія	84,5	84,6	84,6	85,2	85,3
Естонія	80,5	80,7	80,8	80,8	80,6
Ірландія	79,8	80,1	80,1	79,6	79,6
Іспанія	75,9	77,6	77,6	77,7	77,9
Італія	71,7	71,8	73,2	73	72,9
Кіпр	72	72,3	72,3	72,8	73,4
Латвія	79,1	79,1	80,6	80	80,3
Литва	79	79,2	80,6	81	81,6
Люксембург	69,2	69,2	69,6	69,6	69,6
Мальта	62,3	64,8	65,2	65,5	66,1
Нідерланди	75,5	75,6	76,1	76,1	76,1
Німеччина	79,5	79,6	79,3	79,3	79,7
Польща	76,9	77,7	77,9	76,9	76,4
Португалія	76,4	76,7	76,5	76,4	76,5
Румунія	72,7	72,9	73	72,5	73,3
Словаччина	74,8	75	75,2	75,4	75,6
Словенія	74,7	75,4	76,4	76,4	76,5
Угорщина	71,1	71,4	72,7	73,2	73,4
Фінляндія	80,1	80,1	80	80	80,2
Франція	76,1	76,6	76	76,8	76,8
Хорватія	71,4	72,2	72,6	73	73,6
Чехія	76,1	76,4	76,4	76,3	76,3
Швеція	81,6	82,2	82,2	82	82

Таблиця складена автором за матеріалами: [38]

Індекс легкості ведення бізнесу вимірюється як сума численних показників, які враховують доступність інфраструктури, регуляторного середовища, витрат на стартап та роботу підприємств, а також якість послуг урядових органів. Ці дані є важливим індикатором, який може впливати на рішення компаній про розширення або перенесення своєї діяльності в регіони з вигіднішими умовами для підприємництва.

На перший погляд, найвищі значення індексу спостерігаються у країнах Північної Європи, таких як Данія, Швеція та Фінляндія, з індексами понад 80, що вказує на високий рівень сприятливості для бізнесу. Ці країни відзначаються стабільною економічною ситуацією, ефективною системою урядового регулювання та розвиненою інфраструктурою.

З іншого боку, низькі значення індексу можна помітити в країнах Південної Європи, таких як Греція та Італія, де індекс коливається навколо 70. Ці країни можуть стикатися з рядом складнощів у веденні бізнесу, пов'язаних з бюрократичними процедурами, недостатнім захистом прав власності та іншими чинниками, які гальмують підприємницьку активність.

Країни, такі як Польща та Чехія, показують стабільний зріст індексу протягом цього періоду, відзначаючись значними поліпшеннями у бізнес-середовищі. Це може бути результатом реформ та політичних заходів, спрямованих на покращення клімату для підприємництва.

Важливо зазначити, що значення індексу можуть коливатися в різні роки через вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на економіку та бізнес-середовище країн. Наприклад, пандемія COVID-19 могла залишити вплив на індекс у 2020 році через її негативний вплив на економіку та підприємництво.

Індекс людського розвитку (ІЛР) - це комплексний показник, який враховує тривалість життя, освіченість та економічний рівень населення, що дозволяє оцінити ступінь суспільного розвитку та якість життя.

У таблиці представлені дані для 27 країн ЄС, включаючи такі показники, як очікувана тривалість життя при народженні, очікувана тривалість навчання, середня тривалість навчання та валовий національний дохід на душу населення.

Таблиця 2.2

Індекс людського розвитку та його складові країн ЄС

Країна/Показник	ІЛР	Очікувана тривалість життя при народженні	Очікувана тривалість навчання	Середня тривалість навчання	ВНД на душу населення, \$
Австрія	0,916	81,6	16,0	12,3	53,619
Бельгія	0,937	81,9	19,6	12,4	52,293
Болгарія	0,795	71,8	13,9	11,4	23,079
Греція	0,887	80,1	20,0	11,4	29,002
Данія	0,948	81,4	18,7	13,0	60,365
Естонія	0,890	77,1	15,9	13,5	38,048
Ірландія	0,945	82,0	18,9	11,6	76,169
Іспанія	0,905	83,0	17,9	10,6	38,354
Італія	0,895	82,9	16,2	10,7	42,840
Кіпр	0,896	81,2	15,6	12,4	38,188
Латвія	0,863	73,6	16,2	13,3	32,803
Литва	0,875	73,7	16,3	13,5	37,931
Люксембург	0,930	82,6	14,4	13,0	84,649
Мальта	0,918	83,8	16,8	12,2	38,884
Нідерланди	0,941	81,7	18,7	12,6	55,979
Німеччина	0,942	80,6	17,0	14,1	54,534
Польща	0,876	76,5	16,0	13,2	33,034
Португалія	0,866	81,0	16,9	9,6	33,155
Румунія	0,821	74,2	14,2	11,3	30,027
Словаччина	0,848	74,9	14,5	12,9	30,690
Словенія	0,918	80,7	17,7	12,8	39,746
Угорщина	0,846	74,5	15,0	12,2	32,789
Фінляндія	0,940	82,0	19,1	12,9	49,452
Франція	0,903	82,5	15,8	11,6	45,937
Хорватія	0,858	77,6	15,1	12,2	30,132
Чехія	0,889	77,7	16,2	12,9	38,745
Швеція	0,947	83,0	19,4	12,6	54,489

Таблиця складена автором за матеріалами: [39]

Австрія має високий рівень ІЛР - 0.916, і виривається вперед в багатьох категоріях, зокрема щодо тривалості життя (81,6 року) та середньої тривалості навчання (12,3 року). У порівнянні з Австрією, Болгарія має нижчий рівень

ІЛР - 0.795, і хоча очікувана тривалість життя (71,8 року) нижча, ця країна має одну з найнижчих середніх тривалостей навчання (11,4 року).

Країни, такі як Ірландія, Данія та Швеція, також мають високий рівень ІЛР, що свідчить про їхню високу якість життя та розвиненість економіки.

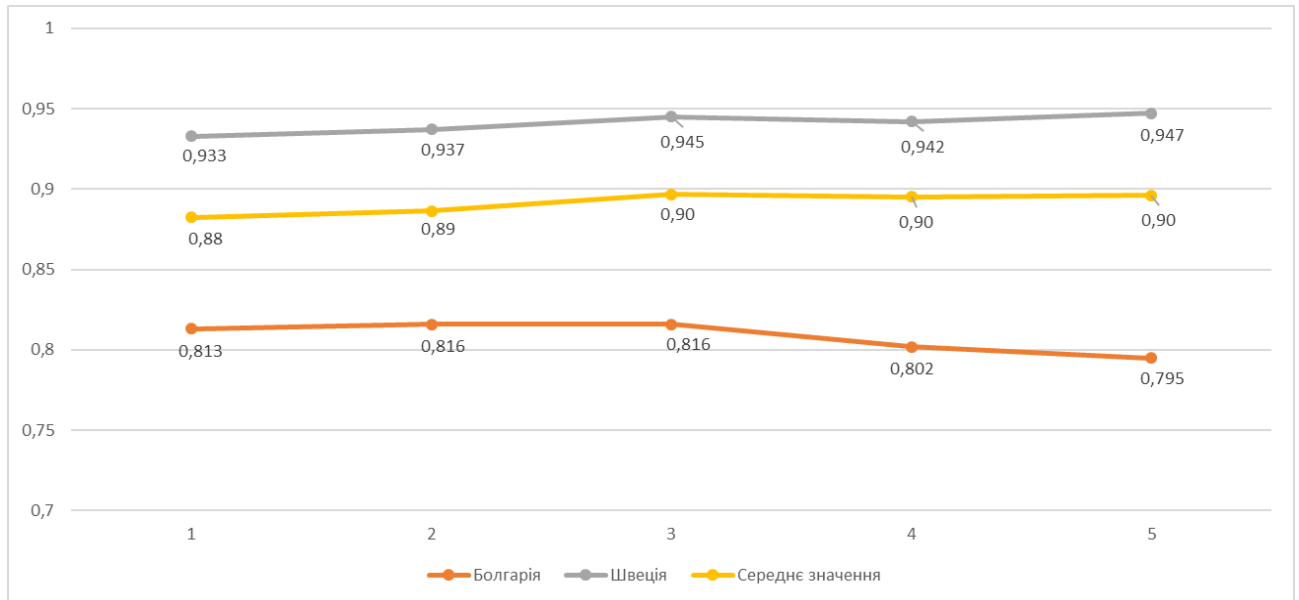

Рис. 2.1 Динаміка зміни показника індексу людського розвитку

Побудовано автором за даними [Додаток А]

Динаміка зміни показника індексу людського розвитку (рис. 2.1), демонструє, середнє значення даного показника по країнах ЄС тримається на рівні приблизно 0,9 балів, що є високим показником. Але деякі країни ЄС мають бали менше, зокрема це Болгарія (0,8). Це свідчить про достатній рівень індексу людського розвитку в даних країнах.

Таблиця показує динаміку зміни валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення в країнах Європейського Союзу (ЄС) за період з 2017 по 2021 роки. ВВП на душу населення є одним з показників рівня економічного розвитку та життєвого стандарту населення. ВВП на душу населення вимірюється в євро.

Таблиця 2.3

ВВП на душу населення країн ЄС

Країна/Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	47429,2	51466,6	50070,4	48809,2	53637,7
Бельгія	44198,5	47545	46638,7	45517,8	51247
Болгарія	8366,3	9446,7	9879,3	10129,8	12221,5
Греція	18582	19757	19144,3	17658,9	20192,6
Данія	57610,1	61591,9	59593	60915,4	68007,8
Естонія	20437,8	23165,8	23424,5	23595,2	27943,7
Ірландія	69970,9	79250,4	80927,1	85420,2	100172,1
Іспанія	28185,3	30379,7	29581,5	26959,7	30103,5
Італія	32406,7	34622,2	33673,8	31911	35657,5
Кіпр	26697,2	29418,9	29417,1	28036,2	31551,8
Латвія	15695,1	17865	17945,2	18207,1	21148,2
Литва	16885,4	19186,4	19595,1	20339,5	23723,3
Люксембург	110193,2	116786,5	112621,8	117370,5	133590,1
Мальта	28823,5	31567,9	31198,2	28977,6	33486,7
Нідерланди	48675,2	53044,5	52476,3	52162,6	57767,9
Німеччина	44652,6	47939,3	46793,7	46772,8	51203,6
Польща	13815,6	15504,6	15699,9	15817	17999,9
Португалія	21490,4	23562,6	23330,8	22242,4	24567,5
Румунія	10727,9	12494,5	12958,1	13047,4	14858,2
Словаччина	17585,2	19486,4	19383,5	19545,7	21391,9
Словенія	23514	26123,7	26016,1	25545,2	29291,4
Угорщина	14621,2	16425,1	16783	16121	18728,1
Фінляндія	46412,1	49987,6	48629,9	49170,8	53654,8
Франція	38781	41557,9	40494,9	39055,3	43659
Хорватія	13655,8	15244,4	15331,9	14198,8	17685,3
Чехія	20636,2	23424,5	23664,8	22992,9	26821,2
Швеція	53791,5	54589	51939,4	52837,9	61028,7

Таблиця складена автором за матеріалами: [40]

За даними таблиці, найвищий ВВП на душу населення в 2021 році мав Люксембург (133590,7 євро), а найнижчий - Болгарія (12221,5 євро). Люксембург також був лідером за цим показником у всі роки, окрім 2019 року, коли його обійшла Ірландія. Ірландія мала другий найвищий ВВП на душу населення в 2021 році (100172,1 євро) і показала найбільший зріст цього показника з 2017 року (на 43%).

З інших країн ЄС, що мали високий ВВП на душу населення в 2021 році, можна виділити Данію (68007,8 євро), Швецію (61028,7 євро), Нідерланди (57767,9 євро), Австрію (53637,7 євро) та Фінляндію (53654,8 євро). З іншого боку, до країн ЄС, що мали низький ВВП на душу населення в 2021 році, належать Греція (20192,6 євро), Португалія (24567,5 євро), Латвія (21148,2 євро), Угорщина (18728,1 євро) та Хорватія (17685,3 євро).

Таблиця також демонструє, як пандемія COVID-19 вплинула на економіку країн ЄС. Більшість країн ЄС зазнали зниження ВВП на душу населення в 2020 році порівняно з 2019 роком. Найбільше втратили Греція (-7,8%), Іспанія (-8,9%) та Італія (-5,2%). Однак деякі країни ЄС змогли зберегти або навіть збільшити свій ВВП на душу населення в 2020 році. Найбільше зросли Люксембург (4,2%), Ірландія (5,6%) та Естонія (0,7%).

Індекс економічної свободи вимірюється від 0 до 100 і відображає ступінь економічної відкритості, конкуренції та регулювання в кожній країні. Високий індекс свідчить про розвинену економіку, прозорість управління та дієве підприємництво, тоді як низький індекс може свідчити про обмеження в сфері бізнесу та економічних дій.

Найвищі значення індексу спостерігаються в країнах зі стабільно високим рівнем економічної діяльності та підприємництва, таких як Естонія (80,0), Ірландія (83,3) та Люксембург (80,6). Ці країни характеризуються відкритими ринками, залученням іноземних інвестицій та сприятливими умовами для бізнесу.

У 2021 році країни Північної Європи, такі як Фінляндія (78,3) та Швеція (77,9), також мають високий індекс економічної свободи. Ці країни славляться своїми стійкими економічними системами, інноваційністю та ефективними правилами бізнесу.

Чехія (74,4) та Нідерланди (79,5) демонструють стабільний ріст індексу протягом розглянутого періоду. Ці країни мають добре розвинені інфраструктуру та високий рівень економічної конкурентоспроможності.

Таблиця 2.4

Індекс економічної свободи країн ЄС

Країна/Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	72,3	71,8	72,0	73,3	73,8
Бельгія	67,8	67,5	67,3	68,9	69,6
Болгарія	67,9	68,3	69,0	70,2	71,0
Греція	55,0	57,3	57,7	59,9	61,5
Данія	75,1	76,6	76,7	78,3	78,0
Естонія	79,1	78,8	76,6	77,7	80,0
Ірландія	76,7	80,4	80,5	80,9	83,3
Іспанія	63,6	65,1	65,7	66,9	68,2
Італія	62,5	62,5	62,2	63,8	65,4
Кіпр	67,9	67,8	68,1	70,1	72,9
Латвія	74,8	73,6	70,4	71,9	74,8
Литва	75,8	75,3	74,2	76,7	75,8
Люксембург	75,9	76,4	75,9	75,8	80,6
Мальта	67,7	68,5	68,6	69,5	71,5
Нідерланди	75,8	76,2	76,8	77,0	79,5
Німеччина	73,8	74,2	73,5	73,5	76,1
Польща	68,3	68,5	67,8	69,1	68,7
Португалія	62,6	63,4	65,3	67,0	70,8
Румунія	69,7	69,4	68,6	69,7	67,1
Словаччина	65,7	65,3	65,0	66,8	69,7
Словенія	59,2	64,8	65,5	67,8	70,5
Угорщина	65,8	66,7	65,0	66,4	66,9
Фінляндія	74,0	74,1	74,9	75,7	78,3
Франція	63,3	63,9	63,8	66,0	65,9
Хорватія	59,4	61,0	61,4	62,2	67,6
Чехія	73,3	74,2	73,7	74,8	74,4
Швеція	74,9	76,3	75,2	74,9	77,9

Таблиця складена автором за матеріалами: [41]

Європейські країни, які пройшли складний економічний шлях після фінансової кризи 2008 року, такі як Іспанія (68,2) та Португалія (70,8), демонструють стабільний зріст індексу, відзначаючи покращення їхніх економік.

Деякі країни, такі як Латвія (74,8) та Литва (75,8), спостерігають коливання індексу, що може бути пов'язано зі змінами у політиці, законодавстві та економічних умовах.

З іншого боку, Греція (61,5) та Італія (65,4) залишаються країнами зі зниженими показниками індексу, що може бути наслідком їхніх економічних викликів та обмежень.

В цілому, дані з таблиці показують, що Європейський Союз включає країни з різним рівнем економічної свободи, і деякі з них досягають стабільного зростання та покращення економічного становища протягом останніх років. Високий рівень економічної свободи сприяє стабільному економічному розвитку та залученню іноземних інвестицій, що є важливим фактором для стійкого росту країн ЄС.

Таблиця «Індекс споживчих цін країн ЄС» показує, як змінювався рівень цін на споживчий кошик товарів і послуг у різних країнах Європейського Союзу протягом п'яти років з 2017 по 2021 рік. Індекс споживчих цін (ІСЦ) вимірюється у відсотках від базового року, який в цій таблиці є 2015 рік. Чим вище ІСЦ, тим більше ціни зросли у порівнянні з 2015 роком.

За даними таблиці, можна зробити декілька спостережень:

Усі країни ЄС мали позитивну інфляцію, тобто зростання цін, у період з 2017 по 2021 рік. Найвищий ІСЦ у 2021 році мала Румунія (133,46), а найнижчий - Греція (101,91).

Найбільше зросли ціни у Угорщині (17,66 пункти), Румунії (17,24 пункти) та Естонії (11,8 пунктів). Найменше зросли ціни у Греції (0,85 пункти), Кіпрі (3,54 пункти) та Ірландії (3,65 пунктів).

У 2020 році, коли світ зазнав економічного спаду через пандемію COVID-19, деякі країни ЄС мали негативну інфляцію, тобто зниження цін, у порівнянні з 2019 роком. Це стосувалося Греції (-1,27 пункти), Кіпру (-0,65 пункти), Словенії (-0,06 пунктів) та Ірландії (-0,35 пунктів).

Таблиця 2.5

Індекс споживчих цін країн ЄС

Країна/Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	114,00	116,28	118,06	119,69	123,00
Бельгія	113,13	115,45	117,11	117,98	120,86
Болгарія	107,94	110,97	114,42	116,33	120,17
Греція	101,06	101,69	101,95	100,68	101,91
Данія	108,63	109,52	110,35	110,81	112,86
Естонія	115,46	119,42	122,14	121,60	127,26
Ірландія	105,08	105,59	106,58	106,23	108,73
Іспанія	108,38	110,19	110,96	110,60	114,02
Італія	108,71	109,95	110,62	110,47	112,54
Кіпр	100,81	102,25	102,51	101,86	104,35
Латвія	110,85	113,66	116,86	117,11	120,95
Литва	112,64	115,68	118,38	119,80	125,41
Люксембург	111,41	113,12	115,09	116,03	118,96
Мальта	110,34	111,62	113,45	114,18	115,89
Нідерланди	111,04	112,93	115,91	117,38	120,52
Німеччина	109,35	111,25	112,85	113,02	116,48
Польща	109,64	111,63	114,11	117,96	123,93
Португалія	109,17	110,25	110,62	110,61	112,01
Румунія	113,95	119,22	123,78	127,04	133,46
Словаччина	109,59	112,35	115,34	117,57	121,28
Словенія	107,40	109,27	111,05	110,99	113,12
Угорщина	114,45	117,71	121,64	125,69	132,11
Фінляндія	110,00	111,19	112,33	112,66	115,13
Франція	106,86	108,84	110,05	110,57	112,39
Хорватія	107,36	108,97	109,82	109,99	112,80
Чехія	110,87	113,25	116,48	120,16	124,77
Швеція	106,49	108,57	110,51	111,06	113,46

Таблиця складена автором за матеріалами: [42]

У 2021 році, коли світ почав відновлюватися від пандемії, більшість країн ЄС мали більшу інфляцію, ніж у 2020 році. Найбільше зросли ціни у Іспанії (3,42 пункти), Австрії (3,31 пункти) та Німеччині (3,46 пункти). Найменше зросли ціни у Словаччині (0,71 пункти), Мальті (1,71 пункти) та Латвії (3,84 пункти). Такі зміни індексу споживчих цін можуть впливати на покупку товарів та послуг у країнах ЄС. Зростання цін може впливати на споживчу

поведінку громадян, збільшуючи витрати на життя та призводячи до інфляційних процесів.

2.2. Динаміка іноземного інвестування країн ЄС

В табл. 2.8 наведено динаміку іноземного інвестування по країнах ЄС.

Таблиця 2.6

Прямі іноземні інвестиції, млрд дол

Країна/Рік	2017	2019	2019	2020	2021
Австрія	-3,41	1,69	5,23	12,43	8,61
Бельгія	31,99	5,60	-4,23	5,46	21,54
Болгарія	-1,51	-0,89	-1,39	-3,16	-1,57
Греція	-3,28	-3,51	-4,37	-2,66	-4,90
Данія	5,84	-2,04	10,14	8,23	22,73
Естонія	-1,09	-1,46	-1,20	-3,31	-0,79
Ірландія	-55,35	27,44	-97,44	-126,75	62,64
Іспанія	14,58	-20,51	8,92	20,31	-19,99
Італія	0,68	-5,59	1,68	21,79	37,51
Кіпр	-0,58	-6,43	-0,88	-8,62	-5,28
Латвія	-0,62	-0,74	-1,03	-0,74	-1,04
Литва	-0,93	-0,26	-1,27	-0,66	-1,46
Люксембург	166,21	-14,37	75,98	-24,20	147,63
Мальта	-10,83	-11,63	-10,86	-11,14	-11,60
Нідерланди	43,90	57,01	-0,84	-86,41	146,70
Німеччина	36,12	29,01	98,81	-5,89	118,81
Польща	-8,10	-16,83	-12,25	-14,14	-27,69
Португалія	-8,41	-6,39	-8,69	-5,73	-9,42
Румунія	-5,57	-5,84	-5,44	-3,40	-10,40
Словаччина	-2,73	-1,29	-2,45	2,77	0,33
Словенія	-0,57	-1,09	-0,86	0,32	-0,53
Угорщина	-2,38	-3,53	-0,30	-2,99	-3,43
Фінляндія	-3,46	13,73	-8,57	7,45	-4,56
Франція	12,70	61,68	30,86	9,12	13,03
Хорватія	-1,28	-1,03	-3,85	-0,78	-3,28
Чехія	-1,83	-2,24	-5,98	-6,43	-1,35
Швеція	15,24	14,17	6,38	3,73	6,38

Таблиця складена автором за матеріалами: [43]

Ця таблиця показує прямі іноземні інвестиції (ПІІ) у мільярдах доларів для різних країн Європейського Союзу за період з 2017 по 2021 рік. Прямі іноземні інвестиції - це інвестиції, які здійснюються резидентами однієї країни в економіку іншої країни, з метою отримання довгострокового контролю над підприємствами чи організаціями. ПІІ можуть мати позитивний вплив на економічний розвиток, створення робочих місць, технологічну модернізацію та інтеграцію в глобальні ланцюги цінності.

Аналізуючи дані з таблиці, можна зробити деякі спостереження:

Найбільшими одержувачами ПІІ у 2021 році були Нідерланди (146,70 млрд дол), Німеччина (118,81 млрд дол) та Люксембург (147,63 млрд дол). Ці країни мають високий рівень економічної відкритості, стабільності, конкурентоспроможності та інноваційності, що приваблює іноземних інвесторів.

Найбільшими відправниками ПІІ у 2021 році були Румунія (-10,40 млрд дол), Іспанія (-19,99 млрд дол) та Польща (-27,69 млрд дол). Ці країни мають високий рівень зовнішнього боргу, податкового тиску, регуляторних перешкод та політичної невизначеності, що знижує привабливість для іноземних інвесторів.

Найбільшою зміною ПІІ у 2021 році порівняно з 2020 роком було збільшення ПІІ в Нідерландах на 233,11 млрд дол. Це можна пояснити відновленням економіки після кризи, спричиненої пандемією COVID-19, а також підтримкою від Європейського Союзу через фонд відновлення та стійкості.

Найменшою зміною ПІІ у 2021 році порівняно з 2020 роком було зменшення ПІІ в Словенії на 0,85 млрд дол. Це можна пояснити стабільністю економіки, яка не зазнала сильного впливу від пандемії COVID-19, а також обмеженим обсягом іноземних інвестицій, які залежать від невеликої кількості стратегічних партнерів.

Загалом, таблиця відображає динаміку ПІІ в Європейському Союзі за останні п'ять років, яка була підвергнута впливу різних факторів, таких як

економічна криза, пандемія COVID-19, політична нестабільність, податкова політика, інтеграція в глобальну економіку та інші. ПП є важливим індикатором економічного розвитку та співпраці між країнами, який потребує постійного моніторингу та аналізу.

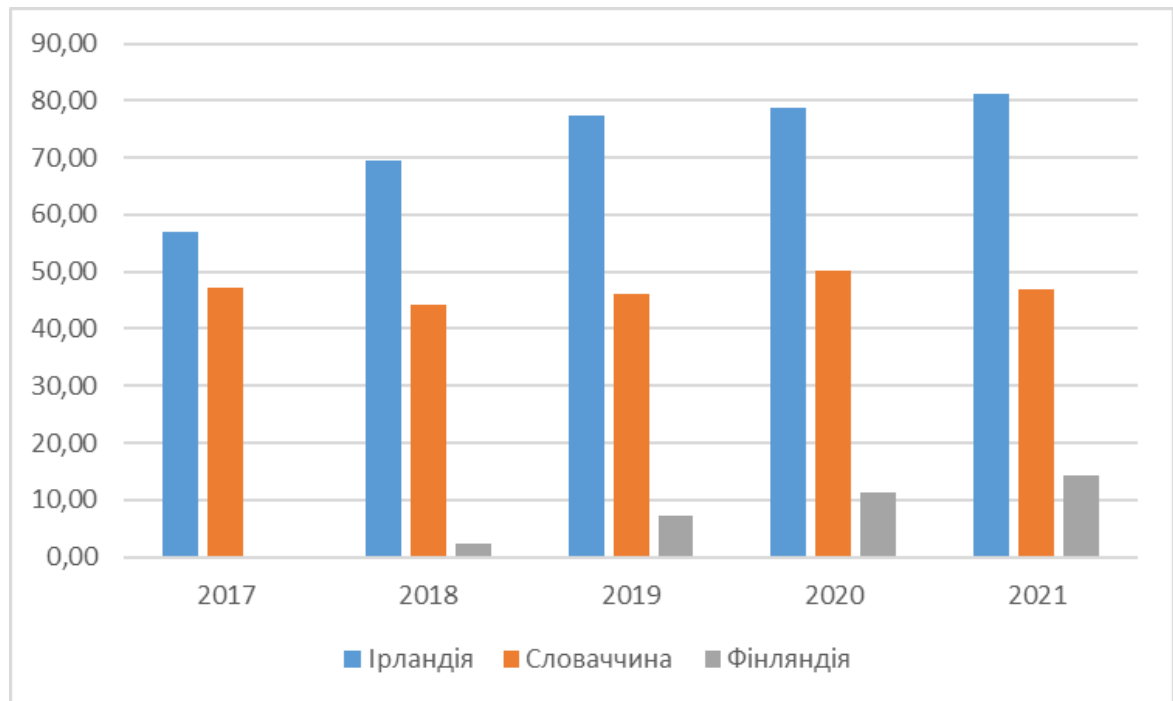

Рис.2.2 Індекс державних витрат
Побудовано автором за даними [41]

Графік "Індекс державних витрат" показує, яку частку ВВП складають державні витрати в країнах з самими високим, низьким та середнім показником даного індексу серед країн ЄС за п'ять років. Державні витрати - це витрати, які здійснюються державою на фінансування громадських послуг, соціального захисту, оборони тощо. Індекс державних витрат може слугувати показником рівня державного регулювання та інтервенції в економіці.

За даними графіку, можна зробити декілька спостережень:

Ірландія має найвищий індекс державних витрат серед країн ЄС, який зріс з 57,10 в 2017 році до 81,10 в 2021 році. Це свідчить про значну роль держави в ірландській економіці, особливо під час пандемії COVID-19, коли держава надавала фінансову підтримку населенню та бізнесу.

Словаччина має середній індекс державних витрат серед країн ЄС, який коливався в межах 44,30 - 50,20 протягом п'яти років. Це відображає більш ліберальний підхід до економічної політики в Словаччині, де держава має менше впливу на розподіл ресурсів.

Фінляндія має найнижчий індекс, але найбільшу динаміку зміни індексу державних витрат серед країн ЄС, який зріс з 0,0 в 2017 році до 14,30 в 2021 році. Це може бути пов'язано зі зміною уряду в 2019 році, коли до влади прийшла коаліція лівих та зелених партій, які прагнули збільшити державні витрати на освіту, охорону здоров'я, довкілля та інфраструктуру.

Ця таблиця є аналізом іноземних портфельних інвестицій (ФПІ) в різних країнах Європи за період з 2017 по 2021 рік. ФПІ - це інвестиції в цінні папери, такі як акції, облігації, депозитні сертифікати тощо, які не надають контролю над підприємством. ФПІ відображають ступінь довіри іноземних інвесторів до економіки країни та її фінансового ринку. Таблиця містить дані про 27 країн Європи, виміряні в мільярдах доларів.

З таблиці можна виділити декілька аспектів:

Динаміка ФПІ. ФПІ можуть змінюватися в залежності від різних факторів, таких як економічний ріст, політична стабільність, міжнародні санкції, глобальні кризи тощо. З таблиці видно, що ФПІ коливалися в різних країнах протягом п'яти років, показуючи як позитивні, так і негативні значення. Наприклад, Греція показала найбільше покращення ФПІ з 2017 по 2021 рік, збільшивши їх з -24,1 млрд дол до 26,8 млрд дол. Це може відображати відновлення економіки Греції після кризи боргу. З іншого боку, Нідерланди показали найбільше погіршення ФПІ з 2017 по 2021 рік, зменшивши їх з 43,68 млрд дол до -93,77 млрд дол. Це може бути пов'язано з невизначеністю щодо Brexit та пандемії COVID-19.

Лідери та аутсайтери ФПІ. ФПІ також можуть відображати рівень розвитку та конкурентоспроможності економіки країни. З таблиці видно, що Німеччина мала найбільший обсяг ФПІ серед усіх країн у 2017, 2019 і 2021 роках, досягаючи піку в 238,15 млрд дол у 2021 році.

Таблиця 2.7

Іноземні портфельні інвестиції, млрд дол

Країна/Рік	2017	2019	2019	2020	2021
Австрія	21,4	41,2	-38,4	-14,1	11,2
Бельгія	12,1	-4,1	-7,7	23,1	9,5
Болгарія	3,3	1,8	1,8	0,8	2,7
Греція	-24,1	-1,2	25,7	53,4	26,8
Данія	2,2	52,8	4	-4	11,8
Естонія	3	1	0,2	3,2	2,9
Ірландія	-63	44	32,4	-24,2	-7,1
Іспанія	35	28,8	-56,1	87,4	42
Італія	101,6	157,1	-56,9	130	143,9
Кіпр	-1,1	-3,6	3,2	-4,5	-1
Латвія	2,6	-1,7	-0,7	4,8	-0,4
Литва	1,77	2,08	-2,66	-2,08	2,13
Люксембург	-130,09	-75,97	-109,08	-111,09	-0,39
Мальта	7,70	3,71	5,29	7,31	8,31
Нідерланди	43,68	8,47	37,91	211,39	-93,77
Німеччина	223,07	176,50	81,95	27,10	238,15
Польща	-44,74	44,22	12,10	6,81	11,47
Португалія	10,30	10,86	8,97	5,90	15,34
Румунія	-3,36	-3,41	-2,71	-15,27	-4,15
Словаччина	0,99	4,40	0,36	3,25	5,87
Словенія	3,51	0,83	0,83	-1,86	3,76
Угорщина	4,17	-0,12	1,75	-2,99	0,62
Фінляндія	-3,15	-24,61	-28,37	-0,14	23,74
Франція	25,22	18,86	-69,49	-26,31	21,86
Хорватія	0,45	1,18	1,49	-0,01	-0,11
Чехія	-9,94	1,35	-4,68	-5,87	3,69
Швеція	3,86	-10,66	12,25	-7,79	65,11

Таблиця складена автором за матеріалами: [44]

Це свідчить про силу та стабільність німецької економіки, яка приваблює іноземних інвесторів. З іншого боку, Люксембург мав найменший обсяг ФПІ серед усіх країн у 2017, 2019 і 2020 роках, показуючи від'ємні значення, що свідчать про відтік капіталу. У 2021 році Люксембург мав найближче до нуля значення ФПІ, становлячи -0,39 млрд дол. Це може бути пов'язано з тим, що

Люксембург є офшорним центром, де іноземні інвестори реєструють свої компанії, але не інвестують в місцеву економіку.

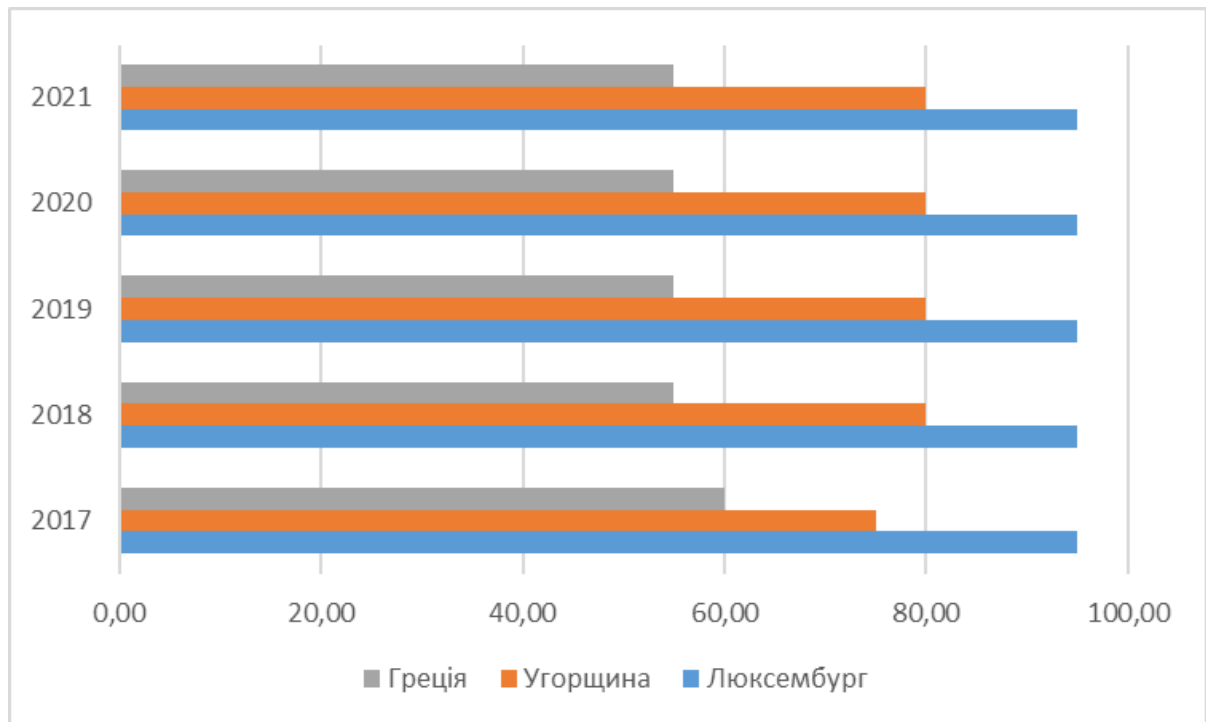

Рис.2.3 Індекс інвестиційної свободи
Побудовано автором за даними [41]

Графік "Індекс інвестиційної свободи" показує, як змінювалася оцінка рівня свободи інвестицій в країнах з самими високим, низьким та середнім показником даного індексу серед країн ЄС з 2017 по 2021 рік. Інвестиційна свобода вимірюється за шкалою від 0 до 100, де 100 означає повну відсутність обмежень і перешкод для іноземних інвесторів. Цей індекс є одним із компонентів загального індексу економічної свободи, який щорічно розраховується Heritage Foundation.

За графіком видно, що найвищий рівень інвестиційної свободи має Люксембург, який утримує максимальну оцінку 95 балів протягом всього періоду. Люксембург є однією з найбагатших і найконкурентоспроможніших країн світу, яка приваблює інвесторів своїм стабільним і прозорим законодавством, низькими податками і високим рівнем інновацій.

Угорщина займає тринадцяте місце за інвестиційною свободою, з відставанням від Люксембурга на 15 балів. Угорщина підвищила свій індекс з

75 до 80 балів у 2018 році і зберігає його на цьому рівні до 2021 року. Угорщина є членом Європейського Союзу і має відкриту економіку, яка сприяє торгівлі і інвестиціям. Однак, у країні існують деякі проблеми з корупцією, бюрократією і політичним впливом на судову систему, що погіршує інвестиційний клімат.

Греція має найнижчий рівень інвестиційної свободи серед країн ЄС, який впав з 60 у 2017 році та утримується по 2021 рік на рівні 55 балів. Греція пережила глибоку економічну кризу, яка призвела до зростання боргу, безробіття і зниження ВВП. Країна отримала фінансову допомогу від міжнародних кредиторів, але за умовою проведення реформ, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності і ефективності економіки. Однак, Греція досі має високий рівень державного втручання, податкового тиску і регуляторних бар'єрів, які стримують інвестиційну активність.

Ця таблиця показує прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в процентному відношенні до валового внутрішнього продукту (ВВП) країни за період з 2017 по 2021 роки. З таблиці можна зробити деякі спостереження та висновки:

Кіпр, Люксембург, Мальта та Нідерланди мають найвищі значення ПІІ в процентах до ВВП серед усіх країн, але також найбільшу волатильність (коливання) цих значень. Це може бути пов'язано з тим, що ці країни є популярними офшорними центрами, де іноземні компанії реєструють свої філії або дочірні підприємства для оптимізації податків. Таким чином, ПІІ в цих країнах не відображають реальні інвестиції в їхню економіку, а лише переклад коштів між різними юрисдикціями.

Угорщина має найбільший приріст ПІІ в процентах до ВВП з 2017 по 2021 роки, з -8,48% до 16,37%. Це свідчить про зростання інтересу іноземних інвесторів до угорської економіки, яка показує стабільний ріст, низький рівень безробіття та конкурентоспроможність у сферах, таких як автомобільна промисловість, інформаційні технології та фармацевтика.

Таблиця 2.8

ПП в процентному відношенні до ВВП

Країна/Рік	2017	2019	2019	2020	2021
Австрія	3,24	-6,29	-2,79	-2,68	2,57
Бельгія	-7,42	-7,66	-3,99	-4,64	4,04
Болгарія	3,38	2,73	3,22	5,11	2,97
Греція	1,72	1,90	2,44	1,75	2,85
Данія	1,09	2,46	-1,10	-0,07	4,53
Естонія	6,45	4,02	9,82	11,53	19,79
Ірландія	17,33	17,46	-11,68	8,17	16,07
Іспанія	2,40	4,12	1,86	2,87	3,08
Італія	0,57	2,12	1,55	-1,16	0,89
Кіпр	62,78	-4,34	203,64	-104,06	-117,42
Латвія	3,90	1,23	3,25	2,71	9,37
Литва	2,90	2,42	6,27	7,92	4,47
Люксембург	-41,65	-117,37	234,47	13,30	29,38
Мальта	28,84	29,32	27,47	30,30	26,83
Нідерланди	27,27	-36,14	-2,00	-22,29	-12,99
Німеччина	2,97	4,20	1,90	4,13	2,25
Польща	2,29	3,26	2,96	3,19	5,46
Португалія	4,83	3,24	4,30	1,74	3,09
Румунія	2,83	3,02	2,93	1,43	4,11
Словаччина	4,42	2,12	2,16	-1,07	0,82
Словенія	2,46	2,84	3,96	0,94	3,59
Угорщина	-8,48	-40,09	60,04	106,59	16,37
Фінляндія	6,71	-3,83	5,81	-0,91	8,05
Франція	1,38	2,78	1,96	0,73	3,24
Хорватія	0,81	2,14	6,43	2,17	6,77
Чехія	5,14	3,34	4,26	3,46	4,57
Швеція	4,54	-0,25	3,09	3,46	8,24

Таблиця складена автором за матеріалами: [45]

Ірландія, Естонія та Швеція мають найстабільніші та найвищі позитивні значення ПП в процентах до ВВП серед усіх країн, що свідчить про їхню привабливість для іноземних інвесторів. Ці країни мають високий рівень інноваційності, якості освіти та добробуту населення, а також сприятливе податкове та регуляторне середовище для бізнесу.

Бельгія, Італія та Словаччина мають найнижчі значення ПП в процентах до ВВП серед усіх країн, а також негативну динаміку цих значень з 2017 по 2021 роки. Це може бути пов'язано з тим, що ці країни стикаються з викликами, такими як політична нестабільність, високий рівень боргу, низька продуктивність праці та конкуренція з іншими країнами, які пропонують більш вигідні умови для іноземних інвесторів.

Загалом, таблиця демонструє різноманітність та динаміку ПП в процентах до ВВП країн за останні п'ять років. ПП є важливим фактором економічного розвитку, але також залежать від багатьох інших чинників, таких як геополітична ситуація, світова кон'юнктура, національна політика та інституції.

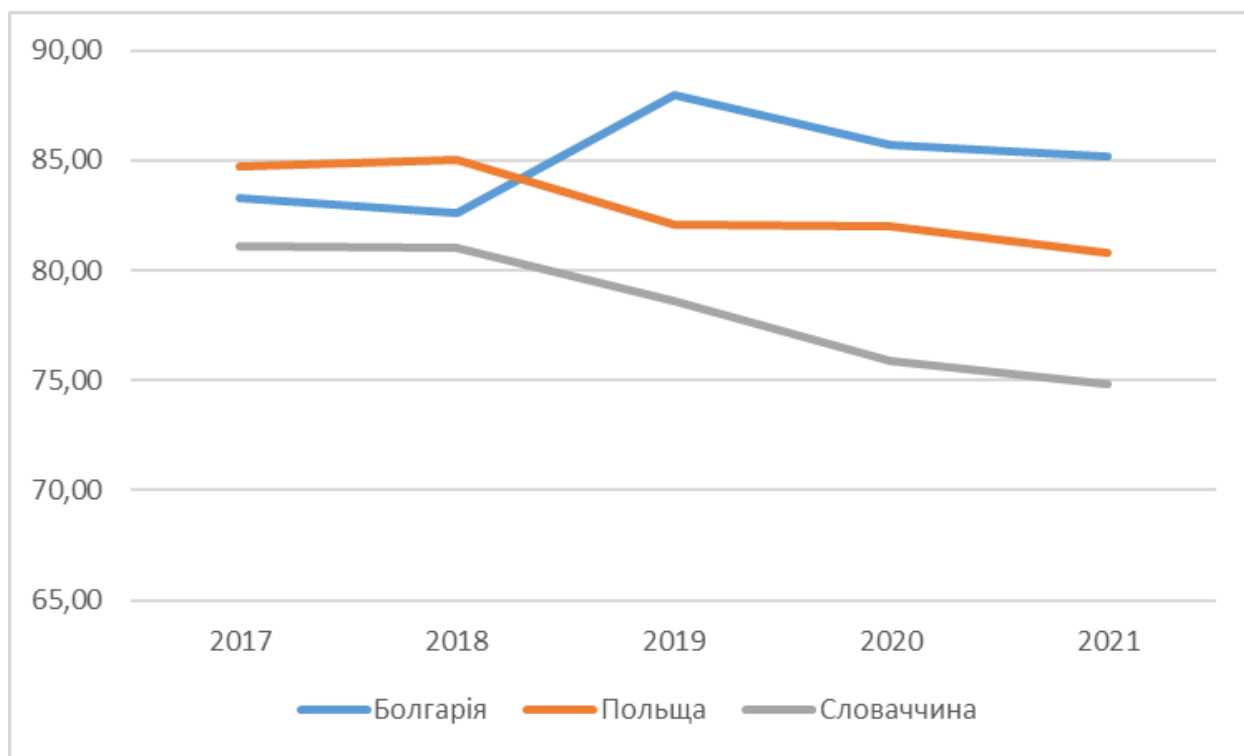

Рис.2.4 Індекс грошової свободи
Побудовано автором за даними [41]

Графік "Індекс грошової свободи" показує, як змінювався рівень грошової свободи в трьох країнах Європи: Болгарії, Польщі та Словаччині, за період з 2017 по 2021 рік. Грошова свобода вимірюється за десятибальною шкалою, де 0 означає найнижчу свободу, а 100 - найвищу. Грошова свобода включає такі

аспекти, як стабільність цін, незалежність центрального банку, відсутність обмежень на обмін валют та переміщення капіталу.

За графіком можна зробити такі висновки:

Болгарія має найвищий рівень грошової свободи серед країн ЄС, який коливався від 82,6 до 88,0 балів. У 2019 році Болгарія досягла найвищого показника за весь період, завдяки зниженню інфляції, підвищенню довіри до банківської системи та сприятливому макроекономічному середовищу. У 2020-2021 роках грошова свобода трохи знизилася, але залишилася високою.

Польща має помірний рівень грошової свободи, який зменшився з 85,0 балів у 2018 році до 80,8 балів у 2021 році. Польща зазнала негативного впливу пандемії COVID-19, яка призвела до зростання дефіциту бюджету, боргу та інфляції. Крім того, Польща має деякі обмеження на обмін валют та переміщення капіталу, що також погіршує грошову свободу.

Словаччина має найнижчий рівень грошової свободи серед країн ЄС, який знизився з 81,0 балів у 2018 році до 74,8 балів у 2021 році. Словаччина є членом єврозони, тому її грошова політика залежить від Європейського центрального банку, який проводить дуже експансивну політику, спрямовану на підтримку економіки в умовах кризи. Це призводить до зниження грошової свободи, оскільки Словаччина не може самостійно регулювати свій грошовий обіг, курс валюти та рівень процентних ставок.

Таким чином, графік "Індекс грошової свободи" демонструє, що грошова свобода залежить від багатьох факторів, таких як стабільність цін, незалежність центрального банку, відсутність обмежень на обмін валют та переміщення капіталу, а також від загальної економічної ситуації в країні та світі.

Таблиця 2.9

Індекс глобальної привабливості

Країна/Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	65,7	63,6	65,91	64,73	54,4
Бельгія	64,2	62,7	60,10	60,24	57,6
Болгарія	32,3	29,1	31,48	31,15	26,3
Греція	36,7	36,0	30,88	31,29	25,8
Данія	59,9	58,8	64,20	63,73	57,8
Естонія	50,3	51,2	49,58	50,02	46,6
Ірландія	61,8	61,1	61,77	66,07	64,1
Іспанія	56,3	59,6	59,49	57,21	51,9
Італія	62,2	62,0	61,15	60,36	55,5
Кіпр	35,9	33,4	44,02	43,69	37,2
Латвія	39,6	37,7	37,69	37,17	35,2
Литва	34,6	34,3	36,55	35,31	33,3
Люксембург	58,2	60,5	59,96	57,56	53,8
Мальта	44,3	41,8	42,32	41,45	39,0
Нідерланди	73,8	74,8	75,00	79,86	63,1
Німеччина	92,5	91,9	100,0	100,0	100,0
Польща	50,5	50,9	51,08	51,47	50,7
Португалія	41,7	42,0	42,72	41,52	39,7
Румунія	38,00	36,2	38,00	39,38	36,2
Словаччина	46,8	46,1	36,50	35,98	35,1
Словенія	46,9	48,1	51,22	50,42	45,8
Угорщина	48,7	45,7	47,70	47,88	47,7
Фінляндія	55,9	53,8	56,13	55,19	52,1
Франція	80,4	83,1	82,13	78,05	78,6
Хорватія	34,4	33,9	36,10	36,08	31,8
Чехія	56,7	54,7	50,06	49,74	51,5
Швеція	59,5	61,9	60,66	58,14	57,0

Таблиця складена автором за матеріалами: [46-50]

Ця таблиця показує індекс глобальної привабливості (Global Attractiveness Index, GAI) для 27 країн Європейського Союзу за період з 2017 по 2021 роки. Індекс глобальної привабливості є інтегрованим показником, який вимірює здатність країни залучати іноземні інвестиції, таланти та туристів. Індекс базується на 14 підіндексах, які охоплюють різні аспекти

економічного, соціального та екологічного розвитку країни. Індекс глобальної привабливості розраховується шляхом нормалізації значень підіндексів від 0 до 100, де 100 означає найвищу привабливість, а 0 - найнижчу. Потім середнє арифметичне значень підіндексів використовується для обчислення загального індексу глобальної привабливості для кожної країни.

З таблиці можна зробити деякі спостереження:

Німеччина є найпривабливішою країною ЄС за індексом глобальної привабливості у всі роки, досягаючи максимального значення 100 у 2019 та 2020 роках. Нідерланди, Франція та Австрія також займають верхні позиції у рейтингу, хоча їхні значення індексу знизилися у 2021 році.

Болгарія, Греція, Кіпр, Литва, Хорватія та Словаччина є найменш привабливими країнами ЄС за індексом глобальної привабливості у всі роки. Їхні значення індексу коливаються від 25,8 до 46,6, що свідчить про низький рівень конкурентоспроможності та привабливості для іноземних акторів.

У 2021 році більшість країн ЄС зазнали зниження своєї глобальної привабливості через негативний вплив пандемії COVID-19 на їхню економіку, соціальну сферу та екологію. Лише Ірландія, Польща, Румунія, Словенія та Чехія покращили свої позиції у рейтингу у 2021 році, показавши стійкість та адаптацію до кризової ситуації.

2.3. Моделювання впливу іноземного інвестування на бізнес середовище країн ЄС

Моделювання впливу іноземного інвестування на бізнес-середовище країн ЄС є актуальною та важливою темою для дослідження. Іноземні інвестиції можуть мати позитивний або негативний вплив на рівень конкурентоспроможності, інноваційності, продуктивності та соціально-економічного розвитку країн-одержувачів. Однак, не всі країни ЄС однаково привабливі для іноземних інвесторів, а також не всі країни ЄС однаково відчують вплив іноземного інвестування.

Обраним методом моделювання впливу іноземного інвестування на бізнес-середовище країн ЄС є кластерний аналіз. Кластерний аналіз дозволяє виділити групи країн ЄС, які мають схожі характеристики бізнес-середовища, та порівняти їх за рівнем іноземного інвестування. Таким чином, можна виявити, які фактори бізнес-середовища сприяють або перешкоджають притоку іноземних інвестицій, а також які країни ЄС потребують поліпшення свого бізнес-середовища для залучення більшого обсягу іноземного капіталу.

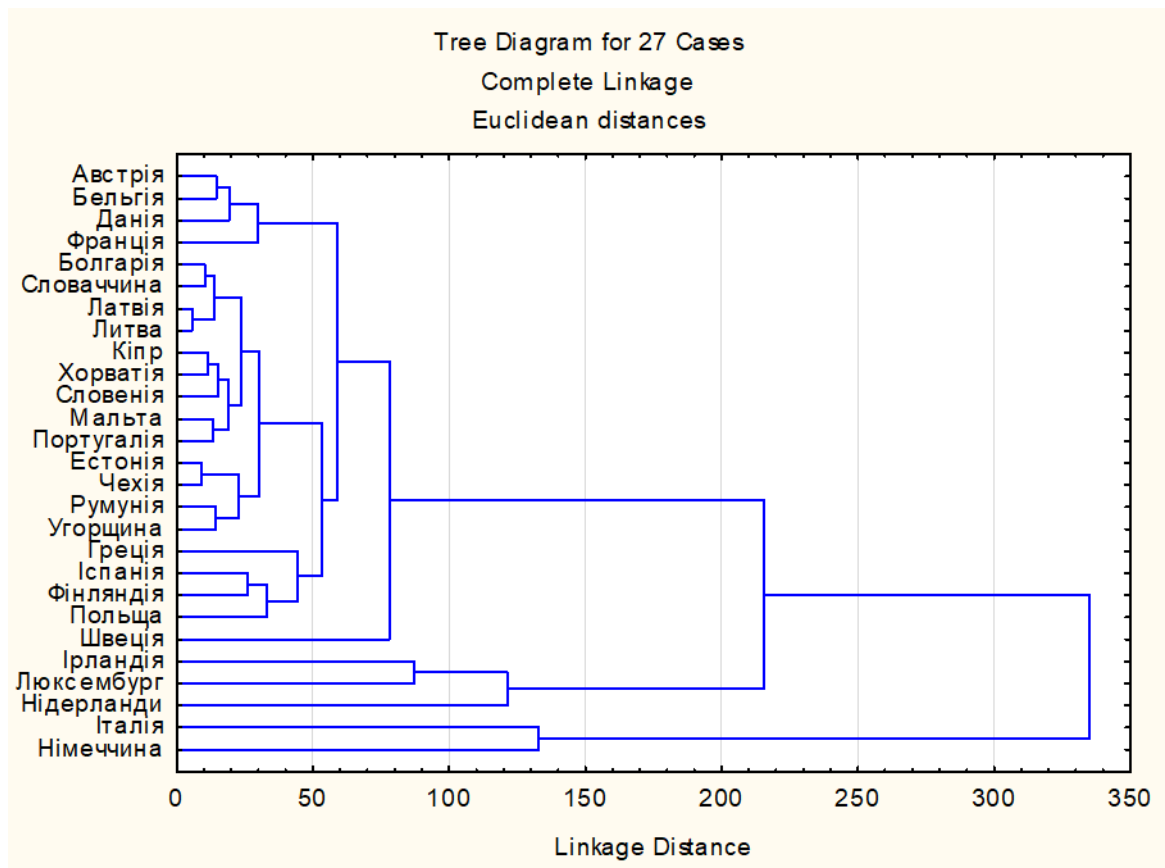

Рис.2.5 Результат кластеризації у вигляді дендрограми

Розраховано автором за даними [38, 41-44, 46-50]

Кластерний аналіз, який було проведено, зосереджується на шести різних економічних показниках для країн Європейського Союзу. Ці показники включають прямі іноземні інвестиції, індекс легкості ведення бізнесу, індекс економічної свободи, індекс споживчих цін, іноземні портфельні інвестиції, та індекс глобальної привабливості.

Наведена дендрограма відображає результати ієрархічного кластерного аналізу для країн ЄС, використовуючи метод повного зв'язування на основі евклідових відстаней. На дендрограмі кожна країна представлена одним вузлом, а відстані між вузлами відображають ступінь неподібності між наборами даних для кожної країни.

Горизонтальна вісь (Linkage Distance) відображає евклідові відстані між кластерами, що показує різницю між групами країн за вибраними економічними показниками.

Вертикальна вісь (Країни) - кожна країна ЄС вказана на вертикальній осі.

Кластери утворюються шляхом об'єднання країн, які мають найменшу відстань одна до одної, що вказує на подібність економічних показників. Можна побачити, що деякі країни, такі як Італія та Німеччина, мають велику відстань від інших, що свідчить про значно відмінні економічні профілі. Країни, які згруповані близько до один одного, мають схожі економічні показники.

Кластер 1 (Італія та Німеччина) вирізняється високими прямими іноземними інвестиціями та індексом глобальної привабливості, а також порівняно високим індексом економічної свободи. Це може вказувати на сильну економіку та привабливе інвестиційне середовище.

Кластер 2 включає більшість країн і відрізняється меншими значеннями прямих іноземних інвестицій та високими значеннями індексу споживчих цін. Цей кластер може представляти країни з менш стабільними економіками або ті, які переживають економічні труднощі.

Кластер 3 (Австрія, Бельгія, Данія, Ірландія, Франція, Швеція) характеризується високими показниками індексу легкості ведення бізнесу та економічної свободи, що може вказувати на стабільні та відкриті для бізнесу економіки.

Кластер 4 (Люксембург та Нідерланди) вирізняється надзвичайно високими прямими іноземними інвестиціями та негативними іноземними

портфельними інвестиціями, що може свідчити про їхню особливу роль як фінансових центрів у Європі.

В цілому, цей аналіз дає змогу розуміти, як різні економічні показники взаємодіють та групуються серед країн ЄС, вказуючи на різні моделі економічного розвитку та інвестиційної привабливості.

Таблиця 2.10

Середні значення по кожному кластеру

Cluster Means (Spreadsheet1)				
	Cluster - No. 1	Cluster - No. 2	Cluster - No. 3	Cluster - No. 4
Var1	78,1600	-6,2918	22,4883	147,1650
Var2	76,3000	75,4176	79,5500	72,8500
Var3	70,7500	71,1588	74,7500	80,0500
Var4	114,5100	118,7394	115,2167	119,7400
Var5	191,0250	8,4512	18,7283	-47,0800
Var6	77,7500	40,3471	61,5833	58,4500

Розраховано автором за даними [38, 41-44, 46-50]

Дана таблиця показує, як різні змінні (Var1-Var6) відрізняються між чотирма кластерами, які були отримані за допомогою методу к-середніх. Кожен кластер містить групу об'єктів, які мають схожі характеристики за даними змінними.

Кластер № 1 має найвищі середні значення для Var1 (78,1600) і Var5 (191,0250), що свідчить про те, що цей кластер складається з об'єктів, які відрізняються від інших за цими двома змінними. Цей кластер також має найнижче середнє значення для Var4 (114,5100), що може бути індикатором того, що ця змінна має від'ємну кореляцію з Var1 і Var5.

Кластер № 2 має найнижчі середні значення для Var1 (-6,2918) і Var5 (8,4512), що свідчить про те, що цей кластер складається з об'єктів, які сильно відрізняються від інших за цими двома змінними. Цей кластер також має найвище середнє значення для Var2 (75,4176), що може бути індикатором того, що ця змінна має позитивну кореляцію з Var1 і Var5.

Кластер № 3 має середні значення для Var1 (22,4883) і Var5 (18,7283), які є близькими до загального середнього по всім об'єктам. Це може означати, що

цей кластер є найбільш репрезентативним для загальної вибірки. Цей кластер також має найвище середнє значення для Var3 (74,7500), що може бути індикатором того, що ця змінна має слабку або відсутню кореляцію з іншими змінними.

Кластер № 4 має найвищі середні значення для Var4 (119,7400) і Var6 (58,4500), що свідчить про те, що цей кластер складається з об'єктів, які відрізняються від інших за цими двома змінними. Цей кластер також має найнижче середнє значення для Var5 (-47,0800), що може бути індикатором того, що ця змінна має від'ємну кореляцію з Var4 і Var6.

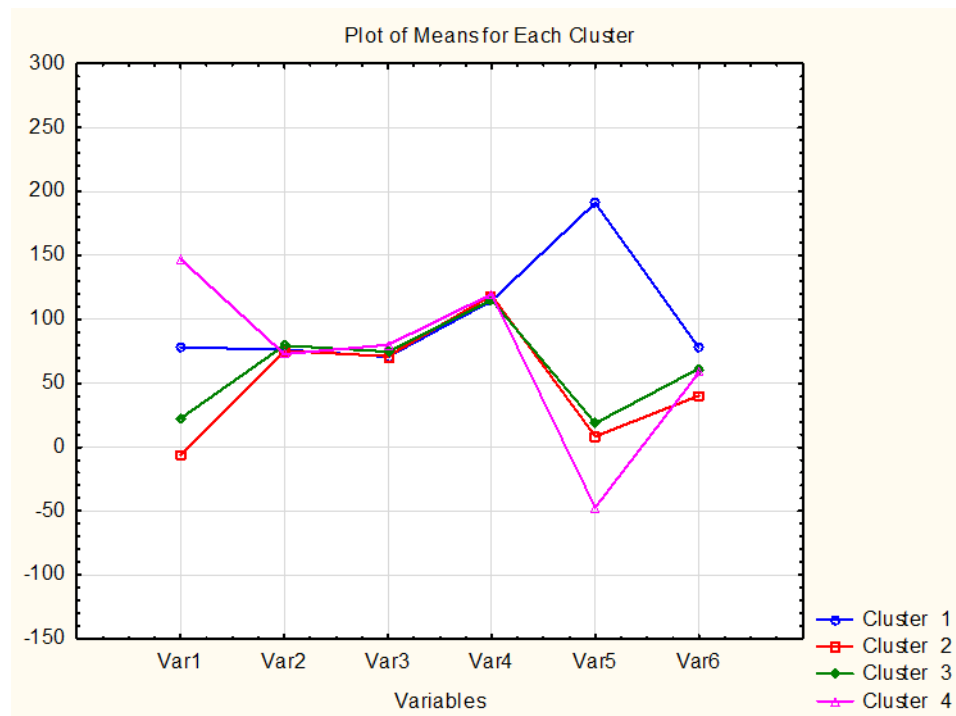

Рис.2.6 Графік середніх значень ознак в кластерах, отриманих методом Уорда. Розраховано автором за даними [38, 41-44, 46-50]

На графіку представлено середні значення шести змінних (ознак) для чотирьох кластерів, отриманих методом Уорда. Ці змінні відображають економічні показники, такі як прямі іноземні інвестиції, індекс легкості ведення бізнесу, індекс економічної свободи, індекс споживчих цін, іноземні портфельні інвестиції, та індекс глобальної привабливості.

Горизонтальна вісь (Variables): Представляє змінні Var1 до Var6, які можуть бути аналогічними до зазначених економічних показників. Вертикальна вісь: Відображає середні значення кожної змінної в межах кластера. Лінії різного кольору: Відображають середні значення кожної змінної для кожного кластера.

Кластер 1 (синій) має високі значення для Var1 та Var6, але значно нижчі для Var5. Це може вказувати на високі прямі іноземні інвестиції та глобальну привабливість з низькими портфельними інвестиціями.

Кластер 2 (червоний) показує більшу стабільність у всіх змінних, з низькими до середніх значеннями у всіх ознаках.

Кластер 3 (зелений) демонструє високі середні значення для Var2, Var3, та Var6, що відображає країни з високими показниками легкості ведення бізнесу, економічної свободи та глобальної привабливості.

Кластер 4 (фіолетовий) відрізняється високими значеннями для Var5, вказуючи на країни з великими портфельними інвестиціями.

Кожен кластер представляє групу країн з подібними економічними характеристиками. Кластер 1 та 3 можуть включати економіки з високою привабливістю для інвестицій, тоді як Кластер 2 може відображати більш помірні або стабільні економіки. Великі відхилення в показниках Var5 для Кластера 4 можуть свідчити про відмінності в інвестиційних стратегіях або зовнішніх економічних умовах.

Таблиця 2.11

Кластер 1 та евклідові відстані від центру кластера

Members of Cluster Number 1 (Spreadsheet1) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 2 cases	
	Distance
Італія	27,11800
Німеччина	27,11800

Розраховано автором за даними [38, 41-44, 46-50]

Таблиця містить результати кластерного аналізу, який був проведений для 27 країн ЄС за шість показників, пов'язаних з економікою, бізнесом та

інвестиціями. Кластерний аналіз дозволив розбити країни на групи (кластери) за певними критеріями схожості. Для кожного кластера було обчислено його центр, який є середнім значенням за всіма показниками для країн, що належать до цього кластера.

Як видно таблиці, до першого кластера належать дві країни: Італія та Німеччина. Ці країни мають досить високі значення за показниками прямих іноземних інвестицій, індексу легкості ведення бізнесу, індексу економічної свободи, індексу споживчих цін та індексу глобальної привабливості. Однак вони також мають дуже великі значення за показником іноземних портфельних інвестицій, що свідчить про високу залежність їхніх фінансових ринків від іноземних інвесторів.

Таблиця також показує, що відстань від центру кластера для обох країн є однаковою і дорівнює 27,11800. Це означає, що Італія та Німеччина мають однаковий ступінь схожості з центром кластера, а також однаковий ступінь відмінності від інших кластерів. Відстань від центру кластера вимірюється за допомогою евклідової метрики, яка є коренем квадратним з суми квадратів різниць між значеннями показників для країни та центру кластера. Чим менша відстань, тим більша схожість.

Таблиця 2.12

Кластер 2 та евклідові відстані від центру кластера

Members of Cluster Number 2 (Spreadsheet1) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 17 cases	
	Distance
Болгарія	6,66387
Греція	12,75410
Естонія	6,80451
Іспанія	15,72591
Кіпр	7,23890
Латвія	5,39133
Литва	6,01696
Мальта	4,56556
Польща	10,06756
Португалія	4,16825
Румунія	8,47073

Словаччина	3,80039
Словенія	4,43702
Угорщина	7,35486
Фінляндія	8,77282
Хорватія	5,86888
Чехія	6,04331

Розраховано автором за даними [38, 41-44, 46-50]

Як наведено в таблиці, до другого кластера належать 17 країн: Болгарія, Греція, Естонія, Іспанія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Хорватія та Чехія. Ці країни мають досить низькі або середні значення за показниками прямих іноземних інвестицій, індексу легкості ведення бізнесу, індексу економічної свободи, індексу споживчих цін та індексу глобальної привабливості. Однак деякі з них також мають досить низькі значення за показником іноземних портфельних інвестицій, що свідчить про невелику залежність їхніх фінансових ринків від іноземних інвесторів.

Таблиця також показує, що відстань від центру кластера для кожної країни є різною і змінюється від 3,80039 до 15,72591. Це означає, що країни мають різний ступінь схожості з центром кластера, а також різний ступінь відмінності від інших кластерів

За даними таблиці, можна виділити кілька підгруп у другому кластері:

Країни, які мають найменшу відстань від центру кластера (менше 5): Словаччина, Португалія, Мальта, Словенія. Ці країни мають найбільшу схожість з центром кластера, а також найменшу відмінність від інших кластерів. Вони мають досить високі значення за індексом легкості ведення бізнесу, індексом економічної свободи та індексом глобальної привабливості, але досить низькі значення за прямими іноземними інвестиціями, індексом споживчих цін та іноземними портфельними інвестиціями.

Країни, які мають середню відстань від центру кластера (від 5 до 10): Болгарія, Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Румунія, Угорщина, Фінляндія,

Хорватія, Чехія. Ці країни мають середню схожість з центром кластера, а також середню відмінність від інших кластерів. Вони мають досить високі значення за індексом легкості ведення бізнесу, але досить низькі значення за індексом економічної свободи, індексом споживчих цін та індексом глобальної привабливості. Вони також мають досить низькі значення за прямими іноземними інвестиціями та іноземними портфельними інвестиціями, але з деякими винятками. Наприклад, Фінляндія має досить високе значення за індексом економічної свободи, а Кіпр має досить високе значення за іноземними портфельними інвестиціями.

Країни, які мають найбільшу відстань від центру кластера (більше 10): Греція, Іспанія, Польща. Ці країни мають найменшу схожість з центром кластера, а також найбільшу відмінність від інших кластерів. Вони мають досить низькі значення за індексом легкості ведення бізнесу, індексом економічної свободи та індексом глобальної привабливості, але досить високі значення за прямими іноземними інвестиціями, індексом споживчих цін та іноземними портфельними інвестиціями. Наприклад, Іспанія має найбільше значення за іноземними портфельними інвестиціями серед усіх країн ЄС, а Греція має найбільше значення за індексом споживчих цін. Ці країни є найбільш відмінними від інших країн другого кластера, а також від країн першого та третього кластерів.

Загалом, другий кластер є найбільш численним і різноманітним за складом. Він об'єднує країни, які мають досить низький або середній рівень економічного розвитку, бізнес-середовища та інвестиційної привабливості, але також невелику залежність від іноземних фінансових ринків. Він також включає країни, які мають деякі виняткові особливості, які відрізняють їх від інших країн кластера. Це може свідчити про те, що цей кластер є найменш стабільним і однорідним, а також найбільш схильним до змін у майбутньому.

Таблиця 2.12

Кластер 3 та евклідові відстані від центру кластера

Members of Cluster Number 3 (Spreadsheet1) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 6 cases	
	Distance
Австрія	7,77913
Бельгія	5,50637
Данія	4,31186
Ірландія	20,00323
Франція	8,96948
Швеція	20,21037

Розраховано автором за даними [38, 41-44, 46-50]

Таблиця показує, що до третього кластера належать шість країн: Австрія, Бельгія, Данія, Ірландія, Франція та Швеція. Ці країни мають досить високі значення за показниками прямих іноземних інвестицій, індексу легкості ведення бізнесу, індексу економічної свободи, індексу споживчих цін та індексу глобальної привабливості. Однак вони також мають досить низькі значення за показником іноземних портфельних інвестицій, що свідчить про низьку залежність їхніх фінансових ринків від іноземних інвесторів.

Таблиця також показує, що відстань від центру кластера для кожної країни є різною і змінюється від 4,31186 до 20,21037. Це означає, що країни мають різний ступінь схожості з центром кластера, а також різний ступінь відмінності від інших кластерів

За даними таблиці, можна виділити дві підгрупи у третьому кластері:

Країни, які мають найменшу відстань від центру кластера (менше 10): Бельгія, Данія, Австрія, Франція. Ці країни мають найбільшу схожість з центром кластера, а також найменшу відмінність від інших кластерів. Вони мають досить високі значення за всіма показниками, крім іноземних портфельних інвестицій, які є досить низькими.

Країни, які мають найбільшу відстань від центру кластера (більше 20): Ірландія, Швеція. Ці країни мають найменшу схожість з центром кластера, а також найбільшу відмінність від інших кластерів. Вони мають дуже високі

значення за прямими іноземними інвестиціями, але дуже низькі значення за іноземними портфельними інвестиціями. Вони також мають деякі виняткові особливості, які відрізняють їх від інших країн кластера. Наприклад, Ірландія має найвище значення за індексом економічної свободи, а Швеція має найвище значення за індексом споживчих цін.

Загалом, третій кластер є досить однорідним за складом. Він об'єднує країни, які мають досить високий рівень економічного розвитку, бізнес-середовища та інвестиційної привабливості, але також низьку залежність від іноземних фінансових ринків. Він також включає країни, які мають деякі виняткові особливості, які відрізняють їх від інших країн кластера. Це може свідчити про те, що цей кластер є найбільш стабільним і самодостатнім, а також найменш схильним до змін у майбутньому.

Таблиця 2.13

Кластер 4 та евклідові відстані від центру кластера

Members of Cluster Number 4 (Spreadsheet1) and Distances from Respective Cluster Center Cluster contains 2 cases	
	Distance
Люксембург	19,20620
Нідерланди	19,20620

Розраховано автором за даними [38, 41-44, 46-50]

Як можна побачити, до четвертого кластера належать дві країни: Люксембург та Нідерланди. Ці країни мають дуже високі значення за показниками прямих іноземних інвестицій, індексу легкості ведення бізнесу, індексу економічної свободи, індексу споживчих цін та індексу глобальної привабливості. Однак вони також мають дуже низькі значення за показником іноземних портфельних інвестицій, що свідчить про низьку залежність їхніх фінансових ринків від іноземних інвесторів.

Таблиця також показує, що відстань від центру кластера для обох країн є однаковою і дорівнює 19,20620. Це означає, що Люксембург та Нідерланди мають однаковий ступінь схожості з центром кластера, а також однаковий ступінь відмінності від інших кластерів.

Загалом, четвертий кластер є найменш численним, як і перший, але досить однорідний за складом. Він об'єднує країни, які мають дуже високий рівень економічного розвитку, бізнес-середовища та інвестиційної привабливості, але також низьку залежність від іноземних фінансових ринків. Він також включає країни, які мають деякі виняткові особливості, які відрізняють їх від інших країн кластера. Наприклад, Люксембург має найбільше значення за прямими іноземними інвестиціями, а Нідерланди мають найбільше значення за індексом глобальної привабливості. Це може свідчити про те, що цей кластер є найбільш винятковим і неповторним, а також найменш схильним до змін у майбутньому.

Висновки до другого розділу

За результатами проведеного дослідження особливостей іноземного інвестування бізнес-середовища країн ЄС, можна зробити такі висновки:

1. Розглянуто особливості функціонування бізнес-середовища країн ЄС. Бізнес-середовище країн ЄС характеризується високим рівнем розвитку, інтеграції та конкурентоспроможності. Країни ЄС мають спільну валюту (євро), спільний ринок, спільну торговельну політику, спільні стандарти та норми, спільні правила конкуренції та захисту споживачів. Бізнес-середовище країн ЄС залежить від різних факторів, таких як політична стабільність, економічний розвиток, соціальна та культурна різноманітність, інноваційний потенціал, екологічна свідомість, правова система та інституційна якість. Бізнес-середовище країн ЄС стикається з рядом викликів, таких як Brexit, пандемія COVID-19, глобальна конкуренція, цифрова трансформація, демографічні зміни, енергетична безпека, кліматичні зміни та міграційні кризи. Бізнес-середовище країн ЄС має великі можливості для розвитку, співпраці та інвестицій, особливо в сферах, пов'язаних з зеленою економікою, цифровою агендою, соціальною справедливістю, дослідженнями та інноваціями, освітою та культурою.

2. Визначено динаміку іноземного інвестування країн ЄС. Для цього було побудовано та проаналізовано таблиці за декількома показниками, на основі яких можна робити деякі висновки. Іноземне інвестування є важливим фактором розвитку економіки країн ЄС, які потребують модернізації та інновацій. Відображено динаміку ПІІ в Європейському Союзі за останні п'ять років, яка була підвергнута впливу різних факторів, таких як економічна криза, пандемія COVID-19, політична нестабільність, податкова політика, інтеграція в глобальну економіку та інші. ПІІ є важливим індикатором економічного розвитку та співпраці між країнами, який потребує постійного моніторингу та аналізу. ФПІ можуть відображати рівень розвитку та конкурентоспроможності економіки країни. З таблиці видно, що Німеччина мала найбільший обсяг ФПІ серед усіх країн у 2017, 2019 і 2021 роках, досягаючи піку в 238,15 млрд дол у 2021 році. Це свідчить про силу та стабільність німецької економіки, яка приваблює іноземних інвесторів. Для підвищення інвестиційної активності країн ЄС необхідно забезпечувати високу якість регулятивного середовища, підготовку кваліфікованих працівників, сприяння інноваційним проектам та співпрацю з іншими країнами ЄС.

3. Було проведено моделювання впливу іноземного інвестування на бізнес-середовище країн ЄС за допомогою кластерного аналізу, який дає змогу розуміти, як різні економічні показники взаємодіють та групуються серед країн ЄС, вказуючи на різні моделі економічного розвитку та інвестиційної привабливості. Кластерний аналіз, який було проведено, зосереджується на шести різних економічних показниках для країн Європейського Союзу. Ці показники включають прямі іноземні інвестиції, індекс легкості ведення бізнесу, індекс економічної свободи, індекс споживчих цін, іноземні портфельні інвестиції, та індекс глобальної привабливості. Наведена дендрограма відображає результати ієрархічного кластерного аналізу для країн ЄС, використовуючи метод повного зв'язування на основі евклідових відстаней. На дендрограмі кожна країна представлена одним вузлом, а відстані між вузлами відображають ступінь неподібності між наборами даних для кожної країни.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩА ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

3.1. Перспективи іноземного інвестування бізнес середовища ЄС

Іноземне інвестування є одним з ключових факторів економічного розвитку та інтеграції країн у світову систему. Бізнес-середовище ЄС є одним з найбільш привабливих та конкурентоспроможних регіонів для іноземних інвесторів, які шукають стабільність, різноманітність та інновації. Однак, іноземне інвестування в ЄС також залежить від ряду факторів, які впливають на його ефективність та вплив на розвиток країн-членів та партнерів.

У цьому розділі ми проведемо кореляційно-регресійний аналіз даних про іноземне інвестування в ЄС за період з 2016 по 2021 роки, використовуючи статистичні методи та програмне забезпечення. Метою аналізу є виявлення зв'язків між рівнем іноземного інвестування в ЄС та такими змінними, як ВВП на душу населення, індекс сприйняття корупції, індекс легкості ведення бізнесу, індекс глобалізації та індекс інноваційності. Також ми оцінимо вплив іноземного інвестування на економічний ріст та соціальний прогрес країн-членів та партнерів ЄС.

Розраховувалось 2 регресії – вплив індексів на ПІІ та друга – вплив індексів на портфельні інвестиції.

Таблиця "Результат кореляційно-регресійного аналізу 1" показує залежність між прямими іноземними інвестиціями (Y) та чотирма індексами (X1, X2, X3, X4) для 27 країн ЄС. Індеси відображають легкість ведення бізнесу, економічну свободу, споживчі ціни та глобальну привабливість країн. Коефіцієнти кореляції в таблиці вимірюють силу та напрямок лінійного зв'язку між змінними. Коефіцієнти кореляції можуть мати значення від -1 до 1, де -1 означає ідеальну негативну кореляцію, 0 означає відсутність кореляції, а 1 означає ідеальну позитивну кореляцію.

Таблиця 3.1

Результат кореляційно-регресійного аналізу 1

	Індекс легкості ведення бізнесу країн ЄС	Індекс економічної свободи країн ЄС	Індекс споживчих цін країн ЄС	Індекс глобальної привабливості
	<i>X1</i>	<i>X2</i>	<i>X3</i>	<i>X4</i>
Австрія	-0,67385	0,686277	0,837946	-0,35804
Бельгія	0,149415	0,347128	-0,23249	0,272286
Болгарія	-0,02587	-0,50822	-0,37462	-0,2409
Греція	-0,5946	-0,37625	-0,90092	0,648488
Данія	0,698895	0,496959	0,852867	-0,14
Естонія	-0,59517	0,413202	0,082885	-0,36651
Ірландія	-0,00739	0,400143	0,460122	-0,28672
Іспанія	-0,43891	-0,32626	-0,56431	0,266104
Італія	0,57383	0,968024	0,807598	-0,92358
Кіпр	-0,5514	-0,42329	-0,2647	-0,01453
Латвія	-0,87013	0,326822	-0,8287	0,731673
Литва	-0,61433	0,268148	-0,56177	0,000802
Люксембург	-0,0585	0,451485	0,023802	-0,49647
Мальта	-0,55855	-0,60414	-0,39127	0,745965
Нідерланди	-0,18932	0,526079	0,175378	-0,93133
Німеччина	0,367412	0,623407	0,604499	0,403898
Польща	0,472544	-0,38097	-0,85201	0,080651
Португалія	0,175263	-0,31937	-0,29161	0,34458
Румунія	-0,90937	0,902712	-0,51207	0,779806
Словаччина	0,70876	0,534425	0,663157	-0,57216
Словенія	0,343266	0,289866	0,225666	0,207811
Угорщина	0,037167	-0,96997	-0,23085	0,353177
Фінляндія	-0,08103	-0,30089	-0,24699	-0,20675
Франція	-0,07705	-0,46704	-0,22542	0,877179
Хорватія	-0,43753	-0,48605	-0,55451	0,174566
Чехія	-0,3823	-0,28423	-0,115	0,73512
Швеція	-0,39189	-0,08461	-0,83177	0,574011

Розраховано автором за даними [38, 41-43, 46-50]

Прямі іноземні інвестиції (Y) мають негативну кореляцію з індексом легкості ведення бізнесу (X1) у більшості країн ЄС. Це означає, що країни з вищим рівнем легкості ведення бізнесу мають менше прямих іноземних

інвестицій, а країни з нижчим рівнем легкості ведення бізнесу мають більше прямих іноземних інвестицій. Це може бути пояснено тим, що країни з вищим рівнем легкості ведення бізнесу вже мають розвинуту економіку та конкурентоспроможний ринок, тому іноземні інвестори можуть зіткнутися з більшими перешкодами та витратами при входженні на ці ринки. З іншого боку, країни з нижчим рівнем легкості ведення бізнесу можуть приваблювати іноземних інвесторів своїми низькими витратами праці, ресурсами та потенціалом росту. Однак, існують деякі винятки, такі як Італія, Нідерланди та Німеччина, які мають позитивну кореляцію між Y та X_1 . Це може бути пов'язано з іншими факторами, такими як географічне розташування, культурна близькість, політична стабільність, інноваційність тощо, які також впливають на прямі іноземні інвестиції.

Прямі іноземні інвестиції (Y) мають позитивну кореляцію з індексом економічної свободи (X_2) у більшості країн ЄС. Це означає, що країни з вищим рівнем економічної свободи мають більше прямих іноземних інвестицій, а країни з нижчим рівнем економічної свободи мають менше прямих іноземних інвестицій. Це може бути пояснено тим, що економічна свобода включає такі аспекти, як відсутність державного втручання, низький рівень податків, вільна торгівля, захист прав власності, незалежність судової системи тощо, які створюють сприятливе середовище для іноземних інвесторів. З іншого боку, країни з нижчим рівнем економічної свободи можуть мати високий рівень корупції, бюрократії, монополізації, тарифів, обмежень тощо, які утруднюють входження та діяльність іноземних інвесторів. Однак, існують деякі винятки, такі як Болгарія, Польща та Угорщина, які мають негативну кореляцію між Y та X_2 . Це може бути пов'язано з іншими факторами, такими як рівень розвитку, структура економіки, регіональна інтеграція тощо, які також впливають на прямі іноземні інвестиції.

Прямі іноземні інвестиції (Y) мають негативну кореляцію з індексом споживчих цін (X_3) у більшості країн ЄС. Це означає, що країни з вищим рівнем споживчих цін мають менше прямих іноземних інвестицій, а країни з

нижчим рівнем споживчих цін мають більше прямих іноземних інвестицій. Це може бути пояснено тим, що високий рівень споживчих цін відображає високий рівень інфляції, який знижує реальну вартість грошей та знижує купівельну спроможність населення. Це, в свою чергу, зменшує попит на товари та послуги, що негативно впливає на прибутковість та конкурентоздатність іноземних інвесторів. З іншого боку, низький рівень споживчих цін відображає низький рівень інфляції, який підтримує стабільність грошової одиниці та підвищує купівельну спроможність населення. Це, в свою чергу, збільшує попит на товари та послуги, що позитивно впливає на прибутковість та конкурентоздатність іноземних інвесторів. Однак, існують деякі винятки, такі як Франція, Латвія та Мальта, які мають позитивну кореляцію між Y та X_3 . Це може бути пов'язано з іншими факторами, такими як якість продукції, рівень доходів, структура споживання тощо, які також впливають на прямі іноземні інвестиції.

Прямі іноземні інвестиції (Y) мають негативну кореляцію з індексом глобальної привабливості (X_4) у більшості країн ЄС. Це означає, що країни з вищим рівнем глобальної привабливості мають менше прямих іноземних інвестицій, а країни з нижчим рівнем глобальної привабливості мають більше прямих іноземних інвестицій. Це може бути пояснено тим, що глобальна привабливість вимірює ступінь, в якому країна здатна залучати талановитих людей, інноваційні компанії та інвестиції з усього світу. Країни з вищим рівнем глобальної привабливості можуть мати більшу внутрішню конкуренцію та вищі витрати на працю, що може зменшити інтерес іноземних інвесторів до цих ринків. З іншого боку, країни з нижчим рівнем глобальної привабливості можуть мати більшу потребу в іноземних інвестиціях, щоб покращити свою економічну ситуацію та соціальний розвиток. Однак, існують деякі винятки, такі як Німеччина, Чехія та Швеція, які мають позитивну кореляцію між Y та X_4 . Це може бути пов'язано з іншими факторами, такими як різноманітність секторів, технологічний прогрес, культурна відкритість тощо, які також впливають на прямі іноземні інвестиції.

Узагальнюючи, можна сказати, що дана таблиця демонструє, що прямі іноземні інвестиції в країнах ЄС залежать від різних індексів, які характеризують економічні та соціальні умови цих країн. Загалом, можна сказати, що прямі іноземні інвестиції мають тенденцію бути вищими в країнах з нижчим рівнем легкості ведення бізнесу, вищим рівнем економічної свободи, нижчим рівнем споживчих цін та нижчим рівнем глобальної привабливості. Однак, ці залежності не є абсолютними, а мають деякі винятки, які можуть бути пояснені іншими факторами, які також впливають на прямі іноземні інвестиції.

Таблиця 3.2

Результат кореляційно-регресійного аналізу 2

	Індекс легкості ведення бізнесу країн ЄС	Індекс економічної свободи країн ЄС	Індекс споживчих цін країн ЄС	Індекс глобальної привабливості
	X1	X2	X3	X4
Австрія	0,818602	-0,12628	-0,30868	-0,2455
Бельгія	0,70778	0,680688	0,145766	-0,07899
Болгарія	0,777997	-0,28984	-0,32105	-0,12146
Греція	0,481269	0,802708	-0,11216	-0,69012
Данія	-0,3019	-0,13662	-0,17568	-0,55399
Естонія	-0,4826	0,573577	0,012309	-0,3185
Ірландія	0,686451	0,494759	0,171124	-0,36285
Іспанія	-0,01482	0,251427	0,005654	-0,41497
Італія	-0,4739	0,496859	0,071283	-0,25322
Кіпр	-0,18202	-0,14013	0,1822	0,335988
Латвія	-0,07004	-0,04728	-0,14895	0,262499
Литва	-0,37067	0,187153	-0,08168	-0,88701
Люксембург	0,314973	0,956328	0,762939	-0,69557
Мальта	-0,05067	0,474326	0,380332	-0,20523
Нідерланди	0,114397	-0,494	-0,17491	0,89932
Німеччина	0,891321	0,681519	0,000111	-0,49318
Польща	0,425783	0,120817	0,260497	0,436024
Португалія	0,32927	0,43035	0,490957	-0,68502
Румунія	0,660522	-0,35432	-0,31376	-0,70003
Словаччина	0,590423	0,744594	0,597061	-0,20362
Словенія	-0,37257	-0,22192	-0,07863	-0,81755

Угорщина	-0,58267	-0,47783	-0,51768	0,382517
Фінляндія	0,649343	0,805348	0,618065	-0,61189
Франція	0,378136	0,002815	-0,22096	-0,12538
Хорватія	-0,42592	-0,54225	-0,41569	0,402771
Чехія	0,609558	0,509084	0,571775	-0,21093
Швеція	-0,04065	0,788866	0,690543	-0,66597

Розраховано автором за даними [38, 41, 42, 44, 46-50]

Таблиця показує коефіцієнти кореляції між змінною Y (іноземні портфельні інвестиції, млрд дол) та чотирма незалежними змінними: X_1 (індекс легкості ведення бізнесу країн ЄС), X_2 (індекс економічної свободи країн ЄС), X_3 (індекс споживчих цін країн ЄС) та X_4 (індекс глобальної привабливості).

Змінна Y має найсильнішу позитивну кореляцію з X_1 (індекс легкості ведення бізнесу країн ЄС), що означає, що країни з вищим рівнем легкості ведення бізнесу мають більше іноземних портфельних інвестицій. Найвищий коефіцієнт кореляції між Y та X_1 спостерігається у Німеччини (0,891321), що свідчить про дуже сильний зв'язок між цими змінними. Найнижчий коефіцієнт кореляції між Y та X_1 спостерігається у Естонії (-0,4826), що свідчить про слабкий негативний зв'язок між цими змінними.

Змінна Y має найсильнішу негативну кореляцію з X_4 (індекс глобальної привабливості), що означає, що країни з вищим рівнем глобальної привабливості мають менше іноземних портфельних інвестицій. Найнижчий коефіцієнт кореляції між Y та X_4 спостерігається у Литві (-0,88701), що свідчить про дуже сильний негативний зв'язок між цими змінними. Найвищий коефіцієнт кореляції між Y та X_4 спостерігається у Нідерландах (0,89932), що свідчить про слабкий позитивний зв'язок між цими змінними.

Змінна Y має середню кореляцію з X_2 (індекс економічної свободи країн ЄС) та слабку X_3 (індекс споживчих цін країн ЄС), що означає, що ці змінні не мають значного впливу на іноземні портфельні інвестиції. Найвищий коефіцієнт кореляції між Y та X_2 спостерігається у Фінляндії (0,805348), що свідчить про помірний позитивний зв'язок між цими змінними. Найнижчий

коефіцієнт кореляції між Y та X_2 спостерігається у Хорватії (-0,54225), що свідчить про помірний негативний зв'язок між цими змінними. Найвищий коефіцієнт кореляції між Y та X_3 спостерігається у Люксембургу (0,762939), що свідчить про сильний позитивний зв'язок між цими змінними. Найнижчий коефіцієнт кореляції між Y та X_3 спостерігається у Угорщини (-0,51768), що свідчить про сильний негативний зв'язок між цими змінними.

Загалом, таблиця демонструє, що іноземні портфельні інвестиції в країнах ЄС залежать від рівня легкості ведення бізнесу та глобальної привабливості цих країн, але не залежать від рівня економічної свободи та споживчих цін. Це може свідчити про те, що інвестори враховують не тільки економічні фактори, але й інші аспекти, такі як політична стабільність, правова система, соціальна безпека, культурна різноманітність тощо, коли вирішують, куди інвестувати свої кошти. Це також може свідчити про те, що іноземні портфельні інвестиції є більш чутливими до змін у бізнес-середовищі та глобальній конкурентоспроможності, ніж до змін у макроекономічних показниках.

Таблиця 3.3

Загальна маса впливу

	По першій моделі	По другій моделі
Австрія	2,556111	1,499063
Бельгія	1,001322	1,613227
Болгарія	1,149605	1,510352
Греція	2,520251	2,086259
Данія	2,188726	1,168195
Естонія	1,457772	1,38698
Ірландія	1,154377	1,715188
Іспанія	1,595577	0,686876
Італія	3,273035	1,295264
Кіпр	1,253916	0,84034
Латвія	2,757319	0,528774
Литва	1,445056	1,526516
Люксембург	1,030263	2,729809
Мальта	2,299925	1,110552
Нідерланди	1,822107	1,682627
Німеччина	1,999217	2,066132
Польща	1,786171	1,243121
Португалія	1,130817	1,935598

Румунія	3,10396	2,028636
Словаччина	2,478501	2,135701
Словенія	1,06661	1,490669
Угорщина	1,591166	1,960699
Фінляндія	0,835661	2,684645
Франція	1,646697	0,727285
Хорватія	1,652651	1,78663
Чехія	1,516644	1,901344
Швеція	1,882282	2,186025
Середнє	1,785027	1,612093

Розраховано автором за даними [38, 41-44, 46-50]

Дана таблиця показує, як кожна країна Європейського Союзу впливає на рівень економічної інтеграції в ЄС за двома різними кореляційно-регресійними моделями.

З таблиці можна зробити деякі висновки про загальну масу впливу кожної країни на економічну інтеграцію в ЄС. Італія має найвищу загальну масу впливу за першою моделлю (3,273035), а Люксембург - за другою моделлю (2,729809). Це означає, що ці країни є найбільш важливими партнерами для економічної інтеграції в ЄС за різними критеріями.

Фінляндія має найнижчу загальну масу впливу за першою моделлю (0,835661), а Латвія - за другою моделлю (0,528774). Це означає, що ці країни є найменш важливими партнерами для економічної інтеграції в ЄС за різними критеріями.

Середня загальна маса впливу за першою моделлю (1,785027) вища, ніж за другою моделлю (1,612093). Це означає, що перша модель враховує більше факторів, які сприяють економічній інтеграції в ЄС, ніж друга модель.

3.2. Рекомендації щодо трансформації бізнес середовища України в сучасних умовах розвитку

Сучасні умови розвитку вимагають від українських підприємств адаптації до змінюваних вимог ринку, конкурентної боротьби, технологічних інновацій та соціальної відповідальності. Бізнес-середовище України потребує трансформації, що сприятиме підвищенню ефективності та конкурентоспроможності вітчизняних компаній, залученню інвестицій, створенню нових робочих місць та покращенню якості життя громадян. Для досягнення цих цілей необхідно розробити та реалізувати комплекс заходів, які враховуватимуть особливості та проблеми бізнес-середовища України, а також світові тенденції та кращі практики.

У цьому розділі буде порівняно деякі показники країн ЄС та України, а також надано рекомендації щодо трансформації бізнес-середовища України в сучасних умовах розвитку.

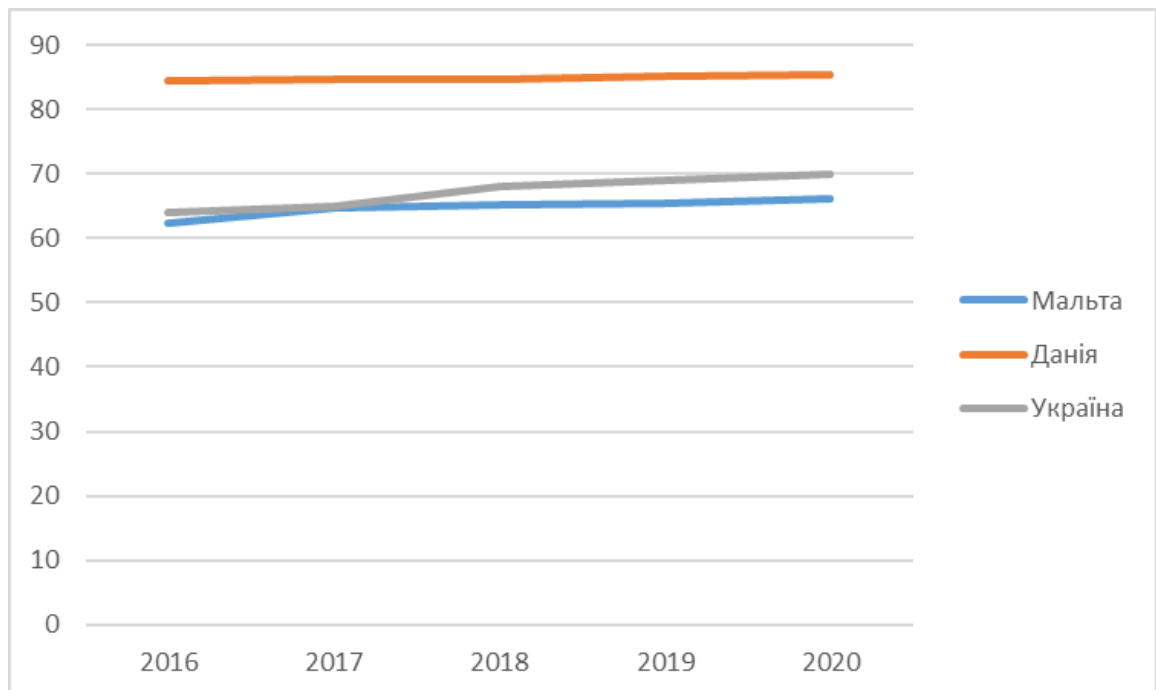

Рис.3.1. Порівняння індексу легкості ведення бізнесу

Побудовано автором за даними [38]

Даний графік порівнює Україну з двома країнами ЄС – Данією, країною з самим великим індексом легкості ведення бізнесу серед країн ЄС, та Мальтою – гіршою за цим показником. Індекс вимірюється за десятьма показниками, такими як реєстрація підприємства, отримання дозволів на будівництво, оподаткування тощо. Чим вище індекс, тим легше вести бізнес у країні.

За даними графіка, можна зробити наступні висновки:

Данія має найвищий індекс легкості ведення бізнесу серед наведених країн, що розглядаються. Її індекс зріс з 84,5 у 2016 році до 85,3 у 2020 році, що свідчить про стабільність та ефективність її бізнес-середовища. Данія є однією з найкращих країн світу для ведення бізнесу за різними рейтингами.

Мальта показала середній прогрес у поліпшенні свого індексу легкості ведення бізнесу. Її індекс збільшився з 62,3 у 2016 році до 66,1 у 2020 році, що є найбільшим приростом серед трьох країн. Мальта впровадила ряд реформ, спрямованих на спрощення процедур реєстрації підприємств, зменшення податкового навантаження, підвищення захисту інвесторів та поліпшення доступу до кредиту.

Україна найбільше покращила свій індекс легкості ведення бізнесу, але залишається на нижчому рівні, ніж Данія та Мальта. Її індекс зріс з 64,00 у 2016 році до 70,00 у 2020 році, що свідчить про певні позитивні зміни у бізнес-середовищі. Україна виконала декілька реформ, спрямованих на полегшення отримання дозволів на будівництво, забезпечення надійності електропостачання, зміцнення прав власності та поліпшення торгівлі через кордон.

Загалом, графік показує, що всі три країни покращили свої умови для ведення бізнесу протягом наведених п'яти років, але з різною швидкістю та ефективністю. Данія залишається лідером за цим показником, Мальта робить значні кроки у напрямку модернізації своєї економіки, а Україна продовжує свою реформаторську дорогу з деякими викликами та перешкодами.

Таблиця показує, як змінювався рівень економічної свободи в семи країнах з 2017 по 2021 рік. Економічна свобода вимірюється за десятьма

критеріями, такими як свобода бізнесу, свобода торгівлі, податкова свобода, захист прав власності та інші. Чим вище показник, тим більша свобода в економіці країни.

За даними таблиці, можна зробити такі висновки:

Таблиця 3.4

Порівняння індексу економічної свободи країн ЄС та України

Країна/Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Греція	55	57,3	57,7	59,9	61,5
Естонія	79,1	78,8	76,6	77,7	80
Ірландія	76,7	80,4	80,5	80,9	83,3
Італія	62,5	62,5	62,2	63,8	65,4
Люксембург	75,9	76,4	75,9	75,8	80,6
Україна	48,1	51,9	52,3	54,9	56,2
Франція	63,3	63,9	63,8	66	65,9

Таблиця складена автором за матеріалами: [41]

Естонія є однією з найбільш економічно вільних країн серед представлених, з показником 80 в 2021 році. Естонія постійно займає високі місця в рейтингу економічної свободи через свою ліберальну податкову систему, ефективне правосуддя, низький рівень корупції та відкритість ринків.

Україна є найменш економічно вільною країною серед представлених, з показником 56,2 в 2021 році. Україна має проблеми з захистом прав власності, високим податковим тиском, неефективним державним сектором, високою корупцією та обмеженнями на торгівлю та інвестиції.

Греція, Італія та Франція є країнами з основною невільною економікою, з показниками від 61,5 до 65,9 в 2021 році. Ці країни мають великі державні

витрати, складну податкову систему, жорстке регулювання бізнесу та трудових відносин, а також бар'єри для торгівлі та інвестицій.

Ірландія, Люксембург та Франція є країнами з в основному вільною економікою, з показниками від 80,6 до 83,3 в 2021 році. Ці країни мають низькі податки, високу фінансову свободу, сильну захист прав власності, низьку корупцію та високу свободу торгівлі та інвестицій.

Таким чином, таблиця демонструє різницю в економічній свободі між країнами ЄС та Україною, а також динаміку змін цього показника за п'ять років.

Тому можна зробити висновок, що бізнес-середовище України потребує суттєвої трансформації, щоб адаптуватися до сучасних умов розвитку та інтегруватися в європейський ринок. Для цього необхідно врахувати наступні рекомендації:

Посилити роль держави як регулятора та фасилітатора бізнесу, забезпечивши прозорість, відповідальність та ефективність державного управління, а також захист прав власності, конкуренції та споживачів.

Стимулювати інноваційну діяльність бізнесу, підтримуючи науково-технічну базу, розвиваючи інфраструктуру для передачі знань та технологій, залучаючи інвестиції та фінансування для інноваційних проектів, а також сприяючи міжнародній співпраці в галузі науки та технологій.

Формувати гнучкий та конкурентоспроможний ринок праці, який відповідає потребам бізнесу та сприяє зайнятості, навчанню та професійному розвитку працівників, а також забезпечує соціальний захист та добробут.

Забезпечити екологічну сталість бізнесу, впроваджуючи екологічні стандарти та норми, заохочуючи використання відновлюваних джерел енергії та енергоефективних технологій, а також підвищуючи екологічну свідомість та відповідальність бізнесу та споживачів.

Але на жаль, ці всі рекомендації на даний час складні в реалізації, тому що у лютому 2022 року російська федерація почала повномасштабну війну проти України, що призвело до великих збитків для української економіки.

Згідно з даними Київської школи економіки, на 1 серпня 2022 року українська економіка втратила \$108.3 млрд. внаслідок пошкодження та руйнування житла, будівель та інфраструктури (у грошовому еквіваленті). Крім того, непрямі втрати оцінюються у \$128.8 млрд.[51]

Бізнес постраждав від війни, яка завадила йому нормально функціонувати. За даними опитування власників та керівників підприємств, майже половина (46,8%) підприємств припинили або майже припинили свою діяльність з 24 лютого 2022 року. Тільки 12,4% не скоротили або навіть збільшили обсяги робіт у порівнянні з доперіодом війни. За оцінкою власників та керівників, загальні збитки МСП від війни становили \$85 млрд. (без врахування недоотриманих прибутків).

19% підприємств довелося перенести, переважно зі Сходу України (41% підприємств Сходу вже перевезли або перевезуть свої виробничі потужності та персонал), за результатами дослідження ситуації та потреб бізнесу в умовах війни.

Зменшення обсягів роботи також спричинило зменшення працівників на підприємствах МСБ. За даними досліджень 20% персоналу були відправлені у відпустку, 27% працюють на умовах зниження зарплати і 20% було звільнено (понад 1 млн. осіб). [52]

З метою підтримки економіки та бізнесу в умовах війни, уряд України вніс ряд змін і доповнень до законодавства про трудові відносини, бізнес, податки та інше. Були встановлені нові правила для єдиного податку та його розмірів. З 1 квітня 2022 року до кінця або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України платники єдиного податку третьої групи можуть бути як фізичні, так і юридичні особи будь-якої форми власності без обмежень за доходами та кількістю працівників. Для них єдиною ставкою єдиного податку є 2% доходу, яка включає ПДВ. Платники єдиного податку першої та другої групи мають право не сплачувати єдиний податок та ЄСВ. Платники єдиного податку третьої групи звільняються від ЄСВ за найманих працівників, які були мобілізовані.

Також було запроваджено мораторій на перевірки, крім камеральних перевірок декларацій при бюджетному відшкодуванні ПДВ, фактичних перевірок. Всі розпочаті перевірки було припинено. Штрафи за прострочення сплати податків та подання податкової звітності в період воєнного стану були анульовані.[53]

Роботодавці, які працевлаштували внутрішньо переміщених осіб під час воєнного стану в Україні та 30 днів після його закінчення, отримують компенсацію за зарплату у розмірі 6 500 грн. на місяць за кожну таку особу за рахунок резервного фонду державного бюджету.[54]

Можна розширити платформу Дія.Бізнес інформацією про державні та міжнародні гранти для бізнесу. Інформувати про таку платформу на веб-сайтах бізнес об'єднань (торгово-промислових палатах, бізнес-асоціацій), податкових інспекціях, ОВА, громад, профільних медіа та ін.; державна система фінансової підтримки бізнесу (особливо кредитування за програмою 5-7-9%) в умовах обмежених ресурсів вимагає визначення пріоритетних напрямків кредитування в рамках майбутнього Плану відбудови країни.

Однією з найбільших труднощів для майже 25% підприємців є незадовільний стан ланцюгів постачання та високі витрати на логістику. Щоб вирішити цю проблему та встановити нові ланцюги постачання (особливо для підприємств, які змінили своє місцезнаходження), можна вжити таких заходів:

регулярно аналізувати бізнес-активність у регіоні, досліджувати регіональний ринок за галузевими та географічними критеріями, надавати консультації з питань формування нових ланцюгів постачання та логістики. Цим можуть займатися як бізнес-асоціації, так і консультаційні агентства за підтримки міжнародних партнерів;

розповсюджувати результати аналітичних та маркетингових досліджень, а також дані про бізнес-активність на регіональних онлайн платформах, веб-сайтах бізнес – асоціацій, центрів підтримки підприємництва, ОВА, громад та ін.; інформувати та навчати підприємців, як скористатися державними програмами закупівель. Це допоможе створити нові

ланцюги постачання, а також дати можливість підприємствам МСБ вийти на нові ринки.

Однак, існує така проблема, як низька платіжна здатність клієнтів на внутрішньому ринку. Ця проблема змушує підприємства МСБ змінити бізнес-стратегію і орієнтуватися на експорт продукції і послуг. У цьому напрямку діють багато державних та приватних ініціатив. Багато країн світу і ЄС в умовах війни скасували мита на українські товари, що сприяє українським компаніям зміцнити свої позиції на міжнародних ринках. Офіс з просування експорту України розмістив на порталі Дія.Бізнес багато аналітичних матеріалів, гайдів та ін. щодо експорту. Існує достатня кількість навчальних курсів щодо експорту. Але, не вистачає індивідуальної менторської та консультаційної підтримки учасників цих навчальних курсів. Рекомендуємо, запровадити програми менторської та консультаційної підтримки слухачів навчальних курсів, зокрема, курсів, які навчають експортної діяльності; окремих категорій (ВПО, жінки, молодь), які відкривають власну справу.

Висновки до третього розділу

За результатами проведеного дослідження перспектив розвитку іноземного інвестування бізнес-середовища ЄС було спрогнозовано перспективи іноземного інвестування бізнес-середовища ЄС на основі кореляційно-регресійного аналізу, а також розроблено рекомендації щодо трансформації бізнес-середовища України в сучасних умовах розвитку.

1. Було проведено кореляційно-регресійний аналіз відносно прямих іноземних інвестицій. За результатом якого було визначено, що прямі іноземні інвестиції в країнах ЄС залежать від різних індексів, які характеризують економічні та соціальні умови цих країн. Загалом, можна сказати, що прямі іноземні інвестиції мають тенденцію бути вищими в країнах з нижчим рівнем легкості ведення бізнесу, вищим рівнем економічної свободи, нижчим рівнем споживчих цін та нижчим рівнем глобальної привабливості. Однак, ці

залежності не є абсолютними, а мають деякі винятки, які можуть бути пояснені іншими факторами, які також впливають на прямі іноземні інвестиції.

Було проведено кореляційно-регресійний аналіз відносно іноземних портфельних інвестицій. За результатом якого було визначено, що іноземні портфельні інвестиції в країнах ЄС залежать від рівня легкості ведення бізнесу та глобальної привабливості цих країн, але не залежать від рівня економічної свободи та споживчих цін. Це може свідчити про те, що інвестори враховують не тільки економічні фактори, але й інші аспекти, такі як політична стабільність, правова система, соціальна безпека, культурна різноманітність тощо, коли вирішують, куди інвестувати свої кошти. Це також може свідчити про те, що іноземні портфельні інвестиції є більш чутливими до змін у бізнес-середовищі та глобальній конкурентоспроможності, ніж до змін у макроекономічних показниках.

2. Було порівняно Україну з країнами ЄС за парою показників. З яких можна зробити висновки що, Україна найбільше покращила свій індекс легкості ведення бізнесу, але залишається на нижчому рівні, ніж Данія та Мальта. Її індекс зріс з 64,00 у 2016 році до 70,00 у 2020 році, що свідчить про певні позитивні зміни у бізнес-середовищі. Україна виконала декілька реформ, спрямованих на полегшення отримання дозволів на будівництво, забезпечення надійності електропостачання, зміцнення прав власності та поліпшення торгівлі через кордон. Україна є найменш економічно вільною країною серед представлених, з показником 56,2 в 2021 році. Україна має проблеми з захистом прав власності, високим податковим тиском, неефективним державним сектором, високою корупцією та обмеженнями на торгівлю та інвестиції. Надано рекомендації щодо трансформації бізнес-середовища України в сучасних умовах розвитку та під час воєнного стану.

ВИСНОВКИ

1. Систематизовано теоретичне підґрунтя визначення ролі іноземних інвестицій в бізнес-середовище країн світу. Було розглянуто основні теоретичні концепції та методики аналізу прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та їх впливу на економіку країни-реципієнта. Було визначено, що ПІІ є одним з найважливіших чинників глобалізації та інтеграції світової економіки, а також потужним стимулом для модернізації та розвитку національних економічних систем. Було проаналізовано сучасні тенденції та особливості руху ПІІ у світі та в Україні, а також виявлено основні переваги та ризики залучення іноземного капіталу для країн-імпортерів. Проаналізовано особливості інвестування бізнес-середовища в глобальних умовах розвитку. Було показано, що ПІІ можуть мати позитивний вплив на економічний зростання, структурні зміни, конкурентоспроможність, інноваційність, зайнятість, доходи населення та якість довкілля країни-реципієнта, але також можуть створювати загрози для національних економічних інтересів (НЕІ) та економічної безпеки держави. Було обґрунтовано необхідність формування ефективної стратегії залучення ПІІ, яка б враховувала специфіку бізнес-середовища країн світу, цілі та пріоритети національного розвитку, а також інтереси всіх зацікавлених сторін. Було запропоновано класифікацію стратегій залучення ПІІ за різними критеріями, а також визначено основні етапи та інструменти їх розроблення та реалізації. Було висвітлено роль держави та інших суб'єктів управління у формуванні та забезпеченні конкурентоспроможності інвестиційного клімату країни, а також встановлено основні напрями та механізми державного регулювання ПІІ. Розроблено методичні підходи до оцінки ролі іноземних інвестицій в бізнес-середовище країн світу. Було проаналізовано світовий досвід залучення ПІІ та визначено основні фактори, що впливають на привабливість країни для іноземних інвесторів. Було сформульовано рекомендації щодо вдосконалення методології оцінки ефективності ПІІ та їх впливу на НЕІ.

2. Розглянуто особливості функціонування бізнес-середовища країн ЄС. Розглянуто основні тенденції іноземного інвестування в ЄС за останні роки, їх динаміка, структура та географічний розподіл. Проаналізовано проблеми та перспективи іноземного інвестування в ЄС у контексті глобалізації, євроінтеграції, цифрової трансформації та екологічних викликів. Іноземне інвестування є важливим джерелом економічного зростання, інновацій, конкурентоспроможності та соціального розвитку країн ЄС. ЄС є одним з найбільших світових донорів та реципієнтів іноземних інвестицій, що свідчить про його високу привабливість та активність на міжнародному ринку капіталу. Іноземне інвестування в ЄС характеризується значною різноманітністю за формами, видами, мотивами, факторами, галузями та країнами, що відображає складність та динамічність бізнес-середовища ЄС. Визначено динаміку іноземного інвестування країн ЄС. Для цього було побудовано та проаналізовано таблиці за декількома показниками, на основі яких можна робити деякі висновки. Іноземне інвестування в ЄС зазнає впливу різних внутрішніх та зовнішніх чинників, таких як політична та економічна стабільність, законодавче регулювання, податкова політика, ринкова інфраструктура, трудові ресурси, науково-технічний потенціал, культурні та етичні норми, міжнародні угоди, кон'юнктура світового ринку, технологічні зміни, екологічні обмеження тощо. Іноземне інвестування в ЄС має як позитивні, так і негативні наслідки для всіх зацікавлених сторін, тому потребує балансування інтересів та координації дій на різних рівнях: національному, регіональному та глобальному. Іноземне інвестування в ЄС знаходиться у стані постійної еволюції та адаптації до сучасних викликів та можливостей, що вимагає від інвесторів та реципієнтів гнучкості, креативності, відкритості та співпраці. Було проведено моделювання впливу іноземного інвестування на бізнес-середовище країн ЄС за допомогою кластерного аналізу, який дає змогу розуміти, як різні економічні показники взаємодіють та групуються серед країн ЄС, вказуючи на різні моделі економічного розвитку та інвестиційної привабливості.

3. За результатами проведеного дослідження перспектив розвитку іноземного інвестування бізнес-середовища ЄС було спрогнозовано перспективи іноземного інвестування бізнес-середовища ЄС на основі кореляційно-регресійного аналізу, а також розроблено рекомендації щодо трансформації бізнес-середовища України в сучасних умовах розвитку.

ЄС є одним з найбільших регіонів світу за обсягом іноземних прямих інвестицій, які сприяють економічному зростанню, інноваційному розвитку, створенню робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності. ЄС має високий рівень правової та інституційної захищеності інвесторів, а також сприятливе бізнес-середовище, яке базується на принципах ринкової економіки, відкритості, конкуренції та соціальної відповідальності.

Для України, яка прагне інтегруватися до ЄС, вивчення та застосування досвіду ЄС у сфері іноземного інвестування бізнес-середовища є актуальним та перспективним. Україна має значний потенціал для залучення ІПІ, але водночас стикається з рядом проблем, таких як нестабільна політична та економічна ситуація, високий рівень корупції, недосконалість законодавства, низька якість інфраструктури та інституцій, недостатня захищеність прав власності та інтересів інвесторів, та війна. Тому Україні необхідно реформувати своє бізнес-середовище, зокрема шляхом підвищення його прозорості, ефективності, конкурентоздатності та соціальної відповідальності, а також гармонізації свого законодавства з нормами та стандартами ЄС. Таким чином, Україна зможе покращити свій імідж та привабливість для іноземних інвесторів, а також забезпечити свій сталий економічний розвиток та європейську інтеграцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вернідуб О.В. Міжнародні інвестиції: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 272 с.
2. Білорус О.Г., Лібанова Е.М., Чужиков В.І. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. К.: Знання, 2007. 647 с.
3. Калініченко Л.О. Міжнародні інвестиції: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 368 с.
4. Данилюк А.І., Лук'яненко І.Г., Поручник А.М. Міжнародні фінанси: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2004. 536 с.
5. Глобальний інвестиційний звіт 2020: Міжнародна продукція за умов непевності. *Конференція ООН з торгівлі та розвитку*. Женева: ЮНКТАД, 2020. 248 с.
6. Ковальова О.В. Міжнародні інвестиції: навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2008. – 240 с.
7. Кравчук О.І. Міжнародні інвестиції: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 232 с.
8. Міжнародні економічні відносини: підручник / За ред. О.В. Соскіна. К.: Либідь, 2005. 624 с.
9. Шевченко Л.С., Кірієнко А.П., Шевченко В.Л. Міжнародні економічні відносини: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 456 с.
10. Савельєва Л.С. Міжнародні інвестиції: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2007. 312 с.
11. The European Round Table for Industry. URL: <https://ert.eu/focus-areas/why-europe-matters/>
12. Eurochambres Annual Report 2021 Industry. URL: <https://www.eurochambres.eu/wp-content/uploads/2022/04/Eurochambres-Annual-Report-2021-21.pdf>
13. Василенко В. А. Міжнародні інвестиції: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2009. 400 с. European Business Awards. URL:

<https://www.businessawardseurope.com/blog/item/5-reasons-to-enter-the-european-business-awards>

14. Данильчук О. В. Міжнародні інвестиції: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2010. 312 с.

15. Ковальова О. М. Міжнародні інвестиції: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2012. 352 с.

16. Erasmus+. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu>

17. Барановський О. І., Кірієнко А. В. Міжнародний бізнес: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 368 с.

18. Білецька О. В. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 320 с.

19. European Business Awards. URL: <https://www.businessawardseurope.com/blog/item/5-reasons-to-enter-the-european-business-awards>

20. Глобальні трансформації світового господарства: монографія / за ред. В. М. Гейця, О. В. Шніпко. К.: Наукова думка, 2011. 496 с.

21. Centre national de la recherche scientifique. URL: <https://www.cnrs.fr/en/management>

22. Залізко В. Д. Міжнародний бізнес: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2011. 336 с.

23. The Conversation. URL: <https://theconversation.com/au/topics/europe-823>

24. Кузьмін О. Є. Міжнародний бізнес: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 384 с.

25. Міжнародний бізнес: навч. посіб. / за ред. В. М. Савчука. К.: КНЕУ, 2010. 456 с.

26. Савчук В. М. Міжнародні інвестиції: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2011. 368 с.

27. Білошапка В. М. Іноземні інвестиції: теорія, методологія, практика: монографія. К.: КНЕУ, 2004. 320 с.

28. UNCTAD World Investment Report 2022. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2022>

29. Жаліло Я. А., Крахмальова Н. В., Обушна Н. В. Іноземні інвестиції: теорія, методологія, практика: навч. посіб. К.: НІСД, 2007. 336 с.
30. Дацій Н. І. Іноземні інвестиції: теорія, методологія, практика: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 304 с.
31. Гайдуцький П. І., Лук'яненко Д. Г., Поручник А. М. та ін. Іноземні інвестиції: теорія, методологія, практика: підручник. К.: КНЕУ, 2005. 472 с.
32. Сімонова М. В. Іноземні інвестиції: теорія, методологія, практика: монографія. К.: НІСД, 2021. 256 с.
33. Лук'яненко Д. Г., Поручник А. М., Колот А. М. та ін. Іноземні інвестиції: теорія, методологія, практика: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2010. 624 с.
34. Шевченко А. В. Іноземні інвестиції: теорія, методологія, практика: навч. посіб. К.: НІСД, 2013. 320 с.
35. Корнієнко О. В. Іноземні інвестиції: теорія, методологія, практика: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2008. 312 с.
36. Ткаченко О. В. Іноземні інвестиції: теорія, методологія, практика: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2012. 288 с.
37. Мартинюк В. П., Харламова Г. О. Іноземні інвестиції: теорія, методологія, практика: навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 240 с.
38. Ease of doing business score. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/IC.BUS.DFRN.XQ>
39. Human Development Index Report 2021-2022. URL: https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22pdf_1.pdf
40. GDP per capita (current US\$). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>
41. Economic Freedom Index (2018-2022). URL: <https://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year>

42. Consumer price index. URL:
<https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL>
43. Foreign direct investment, net. URL:
<https://data.worldbank.org/indicator/BN.KLT.DINV.CD>
44. Portfolio Investment, net. URL:
<https://data.worldbank.org/indicator/BN.KLT.PTXL.CD>
45. Foreign direct investment, net inflows (% of GDP). URL:
<https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS>
46. Global Attractiveness Index 2017. URL:
https://acadmin.ambrosetti.eu/dompdf/crea_wmark.php?doc=L2F0dGFjaG1lbnRzL3BkZi9nbG9iYWwtYXR0cmFjdGl2ZW5lc3MtaW5kZXgtMjAxNy1pdGEtMjAyMTAzMTIxNS5wZGY%3D&id=11412&muid=corporate
47. Global Attractiveness Index 2018. URL:
https://acadmin.ambrosetti.eu/dompdf/crea_wmark.php?doc=L2F0dGFjaG1lbnRzL3BkZi9yYXBwb3J0by1nYWktMjAxOC1pdGEtMi0yMDIxMDMxMjE1LnBkZg%3D%3D&id=11410&muid=corporate
48. Global Attractiveness Index 2019. URL:
https://acadmin.ambrosetti.eu/dompdf/crea_wmark.php?doc=L2F0dGFjaG1lbnRzL3BkZi9nYWktMjAxOS1yYXBwb3J0by1pdGEtZGVmLXBldi1wdWJibGljYXppb25lLTlwMjEwMjEwMzMTYucGRm&id=13896&muid=corporate
49. Global Attractiveness Index 2020. URL:
https://acadmin.ambrosetti.eu/dompdf/crea_wmark.php?doc=L2F0dGFjaG1lbnRzL3BkZi9yYXBwb3J0by1nYWktMjAyMC1wdWJibGljYXppb25lLTlwMjEwMjEwMzE1MTQucGRm&id=11397&muid=corporate
50. Global Attractiveness Index 2021. URL:
https://acadmin.ambrosetti.eu/dompdf/crea_wmark.php?doc=L2F0dGFjaG1lbnRzL3BkZi9yYXBwb3J0by1nYWktMjAyMS1pdGFsaWFuby1wZXItc2l0by0yMDIxMDkyOTE1LnBkZg%3D%3D&id=14447&muid=corporate
51. Kyiv School of Economics. URL: <https://kse.ua/ua/>

52. Дія Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna>

53. European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/yaki-zminy-v-podatkah-ta-yih-splati-dlya-mikro-biznesu-pid-chas-vijny/>

54. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-p#Text>

55. Кваліфікаційна робота магістра : методичні рекомендації до виконання (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Міжнародні економічні відносини») / уклад. Л. І. Григорова-Беренда, О. А. Довгаль, Н. А. Казакова, С. А. Касьян, Н. В. Непрядкіна, О. В. Ханова. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 44 с.

56. Світова економіка: підручник/ За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 349 с.

57. Міжнародні економічні відносини: підручник / за редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 602 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Індекс людського розвитку країн ЄС

Країна/Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	0,908	0,914	0,922	0,913	0,916
Бельгія	0,916	0,919	0,931	0,928	0,937
Болгарія	0,813	0,816	0,816	0,802	0,795
Греція	0,870	0,872	0,888	0,886	0,887
Данія	0,929	0,930	0,940	0,947	0,948
Естонія	0,871	0,882	0,892	0,892	0,890
Ірландія	0,938	0,942	0,955	0,943	0,945
Іспанія	0,891	0,893	0,904	0,899	0,905
Італія	0,880	0,883	0,892	0,889	0,895
Кіпр	0,869	0,873	0,887	0,894	0,896
Латвія	0,847	0,854	0,866	0,871	0,863
Литва	0,858	0,869	0,882	0,879	0,875
Люксембург	0,904	0,909	0,916	0,924	0,930
Мальта	0,878	0,885	0,895	0,911	0,918
Нідерланди	0,931	0,933	0,944	0,939	0,941
Німеччина	0,936	0,939	0,947	0,944	0,942
Польща	0,865	0,872	0,880	0,876	0,876
Португалія	0,847	0,850	0,864	0,863	0,866
Румунія	0,811	0,816	0,828	0,824	0,821
Словаччина	0,855	0,857	0,860	0,857	0,848
Словенія	0,896	0,902	0,917	0,913	0,918
Угорщина	0,838	0,845	0,854	0,849	0,846
Фінляндія	0,920	0,925	0,938	0,938	0,940
Франція	0,901	0,891	0,901	0,898	0,903
Хорватія	0,831	0,837	0,851	0,855	0,858
Чехія	0,888	0,891	0,900	0,892	0,889
Швеція	0,933	0,937	0,945	0,942	0,947

Додаток Б

Таблиця для проведення кластерного аналізу

	Прямі іноземні інвестиції, млрд дол	Індекс легкості ведення бізнесу країн ЄС	Індекс економічної свободи країн ЄС	Індекс споживчих цін країн ЄС	Іноземні портфельні інвестиції, млрд дол	Індекс глобальної привабливості
Австрія	8,61	78,7	73,8	123	11,2	54,4
Бельгія	21,54	74,9	69,6	120,86	9,5	57,6
Болгарія	-1,57	72	71	120,17	2,7	26,3
Греція	-4,9	68,4	61,5	101,91	26,8	25,8
Данія	22,73	85,3	78	112,86	11,8	57,8
Естонія	-0,79	80,6	80	127,26	2,9	46,6
Ірландія	62,64	79,6	83,3	108,73	-7,1	64,1
Іспанія	-19,99	77,9	68,2	114,02	42	51,9
Італія	37,51	72,9	65,4	112,54	143,9	55,5
Кіпр	-5,28	73,4	72,9	104,35	-1	37,2
Латвія	-1,04	80,3	74,8	120,95	-0,4	35,2
Литва	-1,46	81,6	75,8	125,41	2,13	33,3
Люксембург	147,63	69,6	80,6	118,96	-0,39	53,8
Мальта	-11,6	66,1	71,5	115,89	8,31	39
Нідерланди	146,7	76,1	79,5	120,52	-93,77	63,1
Німеччина	118,81	79,7	76,1	116,48	238,15	100
Польща	-27,69	76,4	68,7	123,93	11,47	50,7
Португалія	-9,42	76,5	70,8	112,01	15,34	39,7
Румунія	-10,4	73,3	67,1	133,46	-4,15	36,2
Словаччина	0,33	75,6	69,7	121,28	5,87	35,1
Словенія	-0,53	76,5	70,5	113,12	3,76	45,8
Угорщина	-3,43	73,4	66,9	132,11	0,62	47,7
Фінляндія	-4,56	80,2	78,3	115,13	23,74	52,1
Франція	13,03	76,8	65,9	112,39	21,86	78,6
Хорватія	-3,28	73,6	67,6	112,8	-0,11	31,8
Чехія	-1,35	76,3	74,4	124,77	3,69	51,5
Швеція	6,38	82	77,9	113,46	65,11	57